

タイトル	M.M. ドブロトゥヴォールスキーのアイヌ語・ロシア語辞典(15)
著者	寺田, 吉孝; 安田, 節彦; ;
引用	北海学園大学学園論集(158): 227-273
発行日	2013-12-25

M. M. ドブロトウヴォールスキーの アイヌ語・ロシア語辞典 (15)

(カザン, 1875 年)

M. M. ドブロトウヴォールスキー 著
寺 田 吉 孝 訳
安 田 節 彦 訳

訳者まえがき

今回の訳出部分は、k(k), л(l), m(m)で始まる約 500 の単語である。л(l)は、アイヌ語では用いられない音である。しかし、編集者の注によれば、アイヌの間で耳にする可能性があるもので、掲載したと書かれている。しかし、それらの単語はすべて、ドブロトウヴォールスキー本人ではなく、他のアイヌ語辞典に掲載されていたものである。

p.159 にある k•yakko は、къякко からのローマ字への転写である。k•yakko の「•」は、分離記号 ъ からの転写として用いている。

Кóсеру.

— 146 —

Котапъ-окойма.

3260. *Кóсеру*. Гл. вбирать, втягивать въ себя. *Тáмбаку на* —, затягиваться (табачнымъ дымомъ).
Косинд. Гл. обвязывать, завязывать. Сип. *тáсько*, *котáсько*.
Косиреби. Мос. отд. пѣтъ. — и. Мос. приходитъ, подходитъ.
Косицура. Мос. перевязъ, портупей.
Кóсне. Прил. легкій.
Косóнто. С. парча (Манчжурская матерія).
Косонту. Мос. одежда съ короткими рукавами (отъ Яп. *косоде*). — *тѹне*, *рене*. Мос. двѣ или три одежды съ рукавами.
Косотэ. Мос. см. *косонту*.
Косѹмту, или *косумбу*. С. шаманскій богъ, —ые боги.
Кóсьма. С. певѣстка, сноха.
Котд. Предл. по, въ. *Экисáнись котд тáйке*, ударить по виску.
3270. *Котакка*. Дав. залѣпить.
Котамма. С. прибавка. Гл. прибавлять, приливать, прикладывать, присыпать. Сип. *укотамд*.
Котамбури. Дав. обычай, по Пф. правъ мѣста.
Котамгись. Геогр. Павл. рѣка и Аншское селеніе въ 115 верстахъ къ сѣверу отъ Мануи. *Котангись*. Пш. *Котанькись*. Бр.
Котано. Дав. деревня или жилище.
Котантуру. Геогр. Аншское селеніе въ 99 верстахъ съ сѣверу отъ Мануи. Пш. рѣка къ югу отъ мыса Стукамбись.
Котанунд. Кр. острѣгъ.
Котань. С. селеніе, городъ. Дав. мѣсто. Мос. мѣсто, государство, дорога, деревня. Кр. Ланг. Кам. земля. *Котань*. Пал. земля.
— *йбакита*. Мос. что лежитъ вѣ мѣста или города, окрестность, предмѣстье.
— *кард*, поселяться.
— *кара-камой*. Мос. богъ, Будда.
3280. — *каранд*. С. творецъ, создатель.
— *корд*. Прил. заселенный.
— *окойма*. Мос. названіе растенія.

- 3260 *Kósyeru*. (動) 吸収する, 吸い込む. *Tāmbaku pa-*, (たばこの煙を) 吸い込む.
Kosinā. (動) 巻いて縛る, 縛る. (同) *tās'ko*, *komās'ko*.
Kosiryeba. Mos. 単独では用いられない単語. — *i*. Mos. やってくる, 近づく.
Kositsura. Mos. 負いひも, 剣帯.
Kósnye. (形) 軽い.
Kosónto. (名) 錦 (満州の布地).
Kosontu. Mos. 袖の短い衣服 (日本語の *kosodye* から). — *tāpye*, *ryepye*. 2あるいは3着の袖のある衣服.
Kosote. Mos. ⇨ *kosontu*.
Kosūmpu, あるいは *kosumbu*. (名) シャーマンの神, 神々.
Kós'ma. (名) 息子の嫁.
Kotā. (前) ~にそって, ~に. *Ekisānis' kotā tájkye*, こめかみを毟る.
- 3270 *Kotakka*. Dav. 塗ってふさぐ, 貼る.
Kótama. (名) 追加. (動) 付け加える, 注ぎ足す, 追加する, 振りかけ足す. (同) *ukotamā*.
Kotamburi. Dav. 習慣, Pf によると, 土地の風習.
Kotāngis. (地) Pavl. マヌヤ (Manuya, Мануя) の北方115露里にある川とアイヌの村. *Kotankis*. Shm. *Kotan'kis'*. Br.
Kotano. Dav. 村あるいは人の住むところ.
Kotanturu. (地) マヌヤの北方99露里にあるアイヌの村. Shm. ストゥカンビス (Stukambis, Стукамбисъ) 岬の南方にある川.
Kotanunì. Kr. 先の尖った防塞用木柵.
Kotan. (名) 村, 町. Dav. 場所. Mos. 場所, 国, 道, 村. Kr. Lang. Kam. 土地. *Kotan'*. Pal. 土地.
— *ibakita*. Mos. ある場所の外, あるいは町の外にあるもの, 郊外, 郊外の集落.
— *karā*, 住みつく.
— *kara-kamoj*. Mos. 神, 仏陀.
- 3280 — *karappye*. (名) 創造主, 神.
— *korō*. (形) 人口の多い.
— *okojma*. Mos. 植物の名.

- Котанъ сиби* или *шиби*. Мос. быть цвѣтущимъ, хорошо обработаннымъ, буквально: цвѣтеніе мѣста.
- *утуру*. Мос. граница мѣста, граница земли или округа.
- *шири*. Мос. (ウレンダ), мѣстопребываніе, жилище. *Икоро котанъ-шири моношири анна?* здоровы ли вы?
- Котѣхма*. Гл. плотно приставать (къ ранѣ); липпуцій. *Ситѹ котѣхма опась*, снѣгъ липнуцій къ лыжамъ. Против. *икѣрара*.
- Кѣтеки-нигири*. Мос. взять рукою (отъ Аинск. *кѣтеки* и Яп. *нигири*, взятіе).
- Кѣтоко*. С. таганъ, сл. Яп.
- Котѣд-котѣд*. Гл. взбалтывать. Син. *коя-коя*.
3290. *Котома*. Мос. вѣроятно отъ Яп. *котомо*, это конечно, и это.
- *анъ*. Мос. вещь есть (die Sache ist). *Анъ котома анъ*, присутствіе (существованіе); конечно есть, попросту *котомо-ару* (выраженіе, присоединяемое къ глаголамъ).
- Котомасе*. Мос. *анъ* —. Мос. это такъ, это есть въ самомъ дѣлѣ такъ.
- Котомубе*. Мос. быть подобнымъ; сходство. — *не кушиу*. Мос. потому что они имѣютъ сходство.
- Котонанъ*. Лавг. Кур. бобръ. *Котоненъ* (kotohnaer). Кл. Кам. бобръ.
- Которѣд*. С. передняя часть туловища, зарубки на инау (лучше *инау которѣд*), брюхо (рыбъ).
- Котохтѣ*. Гл. принести въ жертву (инау). Син. *экоритохна*. *Инау* —, принести въ жертву (соб. зарубить животъ) инау.
- Котѹтѣ* (*котѹхтѣ*). Гл. прикрѣпить, приклеить (планку), прилѣплять, спаять. Син. *укотѹтѣ*, *укоуѹси*.
- Котѹнтѣ*. С. эхо, отголосокъ.
- Котуру*. Мос. граница, зависимая страна (abhängige Gegend).
3300. *Котццннайну*. Георг. Шм. рѣчка въ *Губѣ d'Estaing*.
- Котча*. Мос. (ヤチツ), передняя сторона; предѣ, въ присутствіи.

Kotan-sibi あるいは *shibi*. Mos. 花が咲いている, よく耕されている, 字義通りは「場所の開花」.

— *uturu*. Mos. 場所の境界, 土地あるいは区域の境界.

— *shiri*. Mos. (コタンシリ), 居場所, 住处. *Ikorō kotan-shiri monoshiri anna?*
あなた(あなたたち)は達者か?

Kotākhma. (動)(傷に)ぴったりくつつく; くつついている〜. *Sitū kotākhma opas'*,
スキーにくつついた雪. (反) *ikōrara*.

Kotyeki-nikiri. Mos. 手でつかむ(アイヌ語の *kotyeki* および日本語の *nigiri* 「握ること」から).

Kōtoko. (名) 五徳 <日本語の単語>

Kotō-kotō. (動) 揺り動かす. (同) *koyā-koyā*.

3290 *Kotoma*. Mos. おそらく, 日本語の *kotomo* 「そのことはもちろん, このことも」からであろう,

— *an*. Mos. そのことがある (die Sache ist). *An kotoma an*, 居合わせること(存在していること); もちろん, いる(ある), 日本語では, *kotomo-aru* (動詞と結合される表現).

Kotomasye. Mos. *an*—, Mos. その通りだ, 実際そうだ.

Kotomubye. Mos. 似ている; 類似. — *nye kushiu*. Mos. それら似ているので.

Kotonap. Lang. Kur. ビーバー. *Kotonyep* (kotohnaep). Kl. Kam. ビーバー.

Kotorō. (名) 胴の前面, イナウの匏の削り屑 (*inau kotorō* のほうがよい), (魚の) 腹.

Kotokhtā. (動) (イナウ *inau* を) 供物として捧げる. (同) *ekoritokhpa*. *Inau* —, イナウ *inau* を供物として捧げる(字義通りでは「腹に刻み目をつける」).

Kotūvte (*kotūkhhte*). (動) 固定する, 貼りつける, (薄板を) くつつける, はんだ付けする. (同) *ukotūvte*, *ukovyéusi*.

Kotūnte. (名) こだま, 反響.

Koturu. Mos. 境界, 従属国 (abhängige Gegend)

3300 *Kottsyennyenajpu*. (地 Shm) デスタン (d'Estaing) 湾にあるの小川.

Kotcha. Mos. (コツチャ), 前面; ~の前に, ~のいるところで.

Котча-ва. Мос. предъ, въ присутствіи (какъ предлогъ).

— *ке.* Мос. передняя сторона, впереди, спереди, предъ, въ присутствіи (употребляется и какъ предлогъ).

Котэки-нигири. Мос. держать въ сжатой рукѣ, отъ *ко*, частички, *тэки*, рука, и Яп. *нигири*, держаніе въ рукѣ.

Котэ-ке, или *котэски.* Гл. придвигать (столъ). Против. *итисё-трайдё.*

Котэкараби. Мос. схватить, собрать въ торопяхъ, влечь къ себѣ.

Кохка. Нар. опасно. *На нисъке* —, считать годы (число прожитыхъ лѣтъ) опасно.

Кохко. С. собственное мужское имя.

Кох-куми. Ланер. (*кош-кочи*), маленькая чаша квадратная изъ береста снабженная ручкою; она служитъ для питья и для вычерпыванія воды изъ байдаръ.

3310. *Кохнеку.* С. зять, см. *код*.

Кохна-кетъ. Нар. спереди, передъ лицомъ (напр. чашка), см. *сетурю-каскета.*

Кохсѧ, или — *кетъ*, по сую сторону входа. *Тише кохсѧ кетъ*, на сторонѣ входа въ домъ. *Нанъ кохсѧ кетъ*, передъ лицомъ, на сторонѣ брюха (спереди).

Кохъ. С. яма, оврагъ. *Сета кохъ бури*, собака роетъ яму. *Най кохъ*, оврагъ съ ручьемъ. *Вѧхка корд кохъ*, оврагъ съ водою. *Инау кохъ*, *сѧхтѧхъ кохъ*, сухой оврагъ.

Кочи (*кочи*). С. 1. яма. Мос. схватить, держать (иначе *коцу*), сѣни, полъ (иначе *кочи*). 2. мѣсто (время).

— *охта оманъ тэ (ѧхкась = (хкации)*, начавшій ходить (о ребенкѣ) въ томъ же мѣсяцѣ, въ которомъ рожденъ, черезъ годъ.

Кочанна. Мос. нѣтъ, этого не бываетъ, въ формѣ *potentialis*.

Кочануа. Дав. непадобно. Н. см. *ва*.

Кочанъ, противно, непріятно, ненужно. Фраз. Яп. Сив. *этуине.* Мос. не, не случаться.—Нар. обидно. Гл. вертѣтъ головою въ знакъ несогласія.

Kotcha-va. Mos. ～の前に, ～がいるところで (前置詞として).

— *kye.* Mos. 前面, 前方に, 前方から, ～の前に, ～がいるところで (前置詞としても使われる).

Koteki-nikiri. Mos. 握った手にもつ, *ko* 「小さ部分」, *tek* 「手」と日本語の *nigiri* 「手にもつこと, 握ること」から.

Kotéskye, あるいは *kotyéski*. (動) (テーブルを) 近づける. (反) *gyepisyo-trajyè*.

Kouyekaraba. Mos. ひつつかむ, 急いで集める, 自分の方へ引きつける.

Kókhka. (副⁽¹⁾) 危ない. *Pa pís'kye*—, 年齢 (生きた年の数) を数えるのは危険だ

Kókhko. (名) 男性の名.

Kokh-kum. Lap. (*koch-koum*), 把手のついたニレ製の小さな四角い茶わん; 飲むためにも, カヌーから水を汲みだすのにも使う.

3310 *Kokhnyekä.* (名) (娘, 姉妹, 夫の姉妹の) つれあい, ⇨ *kokö*.

Kokhpa-kyetä. (副) 前面に, 前面に (例えば, 茶わんが), ⇨ *syeturü-káskyeta*.

Kokhsä, あるいは— *kyetä*, 入り口のこちら側に, *Tishyè kokhsä kyetä*, 家の入り口の側に. *Nan kokhsä kyetä*, 前で, 腹の側に (前から).

Kokh. (名) 穴, くぼ地. *Syeta kokh öuri*, 犬が穴を掘る. *Naj kokh*, 水の流れのあるくぼ地. *Vákhka korö kokh*, 水のあるくぼ地. *Inau kokh, sákhtekh kokh*, 乾いたくぼ地.

Kótsi (kóchi). (名) 1. 穴. Mos. ひつつかむ, 握っている (*kotsu* とも言う), 玄関入り口の間, 床 (*kochi* とも言う). 2. 場所 (時間).

— *okhta omán te ákhkas' = (khyekatsti)*. 一年後, 赤ちゃんが生まれた同じ月に歩き始めた～.

Kochanna. Mos. ～がない, それは存在しない. 可能法の形で.

Kochanua. Dav. 不必要に. H. ⇨ *va*.

Kochän, 不快に, 不愉快に, 不必要に. 日本語の表現. (同) *etúnnye*. Mos. ～がない, 起こらない. —(副) いまいますく. (動) 不同意のしるしに首を横に振る.

(1) 副詞となっているが, 例文は, ロシア語の無人称副詞としての副詞を含む文と同様, 述語として用いられている。

- Кочару-вепъ*. Гл. ругать, злословить. Син. *вептесдми*.
3320. *Кочи-увень*. Дав. негладкий.
Кочбе (*кочбе*). С. Георг. Аннское селение въ 50
 верстахъ къ востоку отъ Карсакова.
Кочубу. Гл. завернуть (въ полу).
Кочупа. Гл. завернуть.
Кошеппа. Мос. чашка меча (*パツセ*), по Яп. *сен-
 па* (*ハツセ*)
Кошине (или *кошне*) (*子レ*). Мос. легкий (въсомъ);
 и *кошни*. Мос. многократный.
Кошинено. Мос. отд. нѣтъ.
 — *кару*. Мос. облегчать, дѣлать легче (о въ-
 сѣ). *Кошинино-кару*. Дав. облегчать. Н.
 см. но.
Коширунжору. Мос. быть удобнымъ къ употребленію,
 имѣть пользу.
Кошматне. Мос. (*子ツマレ*), жениться, выходить
 замужъ.
Кошни. Дав. легкий. Кл. Сах. лёгкое. Мос. легкий
 (въсомъ), иначе *кошне* (*ニレ*).
 3330. *Кошъ-маци* или *кошъ-мацъ*. Мос. (*子マレ*), невѣста,
 также свояченица, золовка, невѣстка. *Кошъ мацъ*.
 Дав. невѣстка.
Коца. Мос. находящійся на передней сторонѣ; предъ,
 въ присутствіи.
Коцава. Мос. предъ, въ присутствіи. *Камуй* —
 Мос. предъ богами.
Коцаке. Мос. спереди, предъ, въ присутствіи.
Коханке. Гл. приближаться.
Кююбу. Мос. большая масса предметовъ.
Кююхе. Пт. туго.
Коййкусь. Гл. не мочь, не быть въ силахъ, нельзя.
Тане оманъ коййкусь, теперь (мнѣ) ѣхать нельзя.
Коййрика. Гл. обижать, оскорблять, притѣснять. Прил.
 гордый, безстыжій.
Кой-кой. Гл. взбалтывать (лекарство), плескаться (изъ
 переполненнаго стакаиа).
 3340. *Кояма*. Кл. Кам. волны.
Коянтоно. Мос. владѣтель дома (отъ Яп. *коятоно*,
 хозяинъ хижины).
Кпекрейгина. Ланг. Кам. пить. *Кпекрейгуй*. Кр.
 пить. Пал. *кпекрейгѣа*, пить. 15

- Kocharu-vyen.* (動) 罵る, 人の悪口をいう. (同) *vyempyesáni.*
- 3320 *Kóchi-uyen'.* Dav. でこぼこした.
- Kochóbye (kochópye).* (名) (地) カルサコフ (Karsakov, Карсаков⁽²⁾) の東方 50 露里にあるアイヌの村.
- Kochábu.* (動) 包む, くるむ, 折り曲げる (裾の中へ).
- Kocháupa.* (動) 包む, くるむ, 折り曲げる.
- Koshyepa.* Mos. 剣の鏢 (つば) (コセツパ), 日本語では *syepa* (セツハ).
- Koshinye (koshnye)* (コシ子). Mos. (重さが) 軽い; および *koshini.* Mos. 度々の.
- Koshinyeno.* Mos. 単独では用いられない単語.
- *karu.* Mos. 軽くする, もっと軽くする (重さについて). *Koshinino-karu.* Dav. 軽くする. N⁽³⁾. ⇒ *no.*
- Koshirunkoru.* Mos. 使いやすい, 効果がある.
- Koshmatnye.* Mos. (コシマツ子), 結婚する, 嫁に行く.
- Koshni.* Dav. 軽い. Kl. Sakh. 軽いもの. Mos. (重さが) 軽い, *koshnye* (コシニ) とも言う.
- 3330 *Kosh-matsi* あるいは *kosh-mats.* Mos. (コシマチ), 花嫁, 同じく, 妻の姉妹, 夫の姉妹, 息子の嫁. *Kosh mats.* Dav. 息子の嫁.
- Koshcha.* Mos. 前面にある~; ~の前に, ~のいるところで (?).
- Koshchava.* Mos. ~の前に, ~のいるところで. *Kamuj*— Mos. 神々の前で.
- Koshchakye.* Mos. 前から, ~の前に, ~のいるところで.
- Koekhánkye.* (動) 近づく.
- Koyubu.* Mos. 大量の物.
- Koyukhkye.* Pt. きつく, 固く.
- Koyájkus'.* (動) 不可能だ, する力がない, できない. *Tanye oman koyajkus'.* 今は (私は) 行けない.
- Koyájríka.* (動) 気を悪くさせる, 侮辱する, 束縛する. (形) 高慢な, 恥知らずの.
- Koyà-koyà.* (動) (薬を) かき混ぜる, (一杯になったコップから) こぼれる.
- 3340 *Koyama.* Kl. Kam. 波 (複数).
- Koyantono.* Mos. 家の所有者 (日本語の *kyatono* 「あばら家の主人」から).
- Kpyekryejgina.* Lang. Kam. 飲む. *Kpyekryeigiü.* Kr. 飲む. Pal. *kpye-kryeigiua,* 飲む.

(2) Карсаков の誤記載であろう。

(3) 不明

- Кпоммачй.* Кр. Пал. Ланг. Кам. дочь.
Кпюгу. Кр. Пал. Ланг. Кам. сынъ.
Крѣсто. Геогр. см. *Карѣхту.*
Крекъ. Пал. Брот. (сгеак), борода.
Кса. Кр. Пал. сестра большая.
Ксаба. Страл. голова.
Ксабанума. Страл. волосъ.
Ксаръ. Кр. уши. Пал. Ланг. Кам. ухо.
 3350. *Ксибутуру.* Дав. лобъ. Кл. Сах.
Ксинебесамъ. Стр. девять.
Ксиненпу. Страл. одинъ, четыре.
Кс-лари. (Qs-lari). Лалер. перо птицы.
Кс-сьегешѣ (Qs-siehsché). Лалер. еловая доска.
Кс-шара (Qs-shara). Лалер. уши.
Ктаузи. Шм. Геогр. самое сѣверное Линское селе-
 ніе съ рѣчкою и мысомъ того же имени.
 — *палъ.* Геогр. Шм. гора близъ этой деревни.
Ктоусъ-палъ. Гленъ. Пикъ Ламартиньеръ въ запад-
 номъ хребтѣ, сл. Гиляцкое.
Ктусасъ. Кр. капуста морская большая.
Ку. С. лукъ (для стрѣльбы). *Ку текѣмъ,* или *ку ма-*
кѣнке, натягивать лукъ.—Кр. Кл. Кам. Мац.
 Страл. Брот. лукъ.—Мѣст. я (сокращ. *куѣни*),
 мой, самъ (при *куѣни*). *Куѣни кѣ по ю,* моя
 собственная дочь. Мос. я, мой, нашъ.—Гл. пить,
 курить (сокращеніе *ику*). Мос. дѣлать (употреб-
 ляется какъ самостоятельно, такъ и предъ гла-
 голами); гдѣ она ставится позади, тамъ яснѣе
 выражается ея значеніе какъ вспомогательнаго
 глагола; въ этомъ случаѣ она встрѣчалась и въ
 соединеніи съ частичками *ке* и *се*;—исправлять.
Куэраму-венъ, или *куэраму хокамта,* или *куось-*
корд, мнѣ очень жаль (напр. сгорѣвшаго имуще-
 ства). Спн. *трѣкоро-яйрѣмбоки-венъ.*—*Чокай ку*
эрамѣнъ, я понимаю (понялъ). *Эѣни нѣхта имѣ*
анъ?—*Ку ѣкаракараниги охтѣ ку мѣре!* гдѣ
 твое платье?—отдашь одѣваться моему деньщику!
 —*Ку сѣнте,* я понимаю.—*Квани ку кампе нуѣ,*
 я самъ пишу. *Квани ку нукара,* я самъ видѣлъ.
Кѣяне кѣ по ю, кѣяне кѣ махно, мое старшее дѣ-
 ть, моя старшая дочь.

- Kpommachi*. Kr. Pal. Lang. Kam. 娘。
Kpúgu. Kr. Pal. Lang. Kam. 息子。
Kráfto. (地) ⇒ *Karákhtu*.
Kryek. Pal. Bro. (creak), あご髭, ほお髭。
Ksa. Kr. Pal. 姉。
Ksaba. Stral. 頭。
Ksabanuma. Stral. 毛。
Ksar. Kr. 耳 (複数). Pal. Lang. Kam. 耳 (単数)。
3350 *Ksibuturu*. Dav. 額. Kl. Sakh.
Ksinyebyesam. Stral. 9.
Ksinyeppu. Stral. 1, 4.
Ks-lari (Qs-lari). Lap. 鳥の羽。
Ks-s'yegyeshyēē (Qs-sieheché). Lap. トウヒ, エゾマツの板。
Ks-shara (Qs-chara). Lap. 耳 (複数)。
Ktáuzi. (地 Shm) 同名の川と岬をもつ最北のアイヌの村。
— *pal'*. (地 Shm) この村の近くの山。
Ktöus-pal. Glyen. 西方の連峰のラマルチニエル (Lamartin'er, Ламартиньеръ) 峰,
ギリヤーク語の単語。
Ktásas. Kr. 大きな昆布。
Ku. (名) 弓 (狩猟用の). *Ku gyekyēm*, あるいは *ku makánkye*, 弓を引く. — Kr. Kl.
Kam. Mats. Stral. Bro. 弓. — (代) 私 (*kuáni* の省略形), 私の, 自身 (*kuáni* と
ともに用いられる). *Kuáni kú po go*, 私自身の娘. Mos. 私, 私の, 私たちの.
— (動) 飲む, たばこを吸う (*iku* の省略形). Mos. する, つくる (単独でも, 動詞
の前にも使われる); 後に置かれると, 助動詞としての意味がよりはっきり表され
る; この場合, 小詞 *kye* および *sye* の結合の中でも見受けられた; 一直す。
Kueramu-vyen, あるいは *kueramu khokampa*, あるいは *kuos'korō*, 私はとても残
念だ (たとえば, 焼失した財産が). (同) *tryékoro-yajrámboki-vyen*. — *Chokaj ku*
eramān, 私は分かる (理解した). *Eáni nákhta imi an?* — *Ku ikarakarapigi okhtā*
ku mrye! お前の衣服はどこだ? — 着るように従卒⁽⁴⁾に渡した — *Ku vántye*, 私
はわかる. — *Kvani ku kampye nujuē*, 私自身が書いている. *Kvani ku nukara*, 私
自身が見た. *Kiyánye kú po go, kiyánye kú makhpo*, 私の上の子供, 私の長女。

(4) 原文では деньщик とあるが, денщик 「従卒」 のことであろう。

Куа.

— 151 —

Куитаку.

- Куа*. С. палка.
3360. *Куани* (*квани*). Мѣст. я, мой. Мос. меня (см. *кани*),
 чрезъ меня (винительный или инструментальный
 падежъ).
Ку-ани чотчава райи. Дав. застрѣлить изъ лука.
Куба. Мос. откусывать, кусать.
Кубаба. Дав. жалить, ужалить (кусать также), кусать.
 —или *купана*. Мос. кусать, раскусывать.
Куберикенъ. Мос. скоба, крюкъ.
Кубуйкорариба. Мос. слухъ.
Кубусея. Мос. стоять на колѣнахъ, сидѣть стоя на
 колѣнахъ.
Кубаба (*кувапа*). Гл. кусать, укусить.
Кувкина. С. лекарственная трава, чемерица.
Кустура. С. дряпь. — *утара*, лѣнтяй, негодяй.
Кув-ату. Дав. струна, въ Нѣм. *kuw-otu*.
3370. *Кугага* (*сониага*). Лалер. иди сюда.
Куда. Дав. просыпать, см. *кутата*.
Куданъ. Ланг. Кур. Кя. Кам. Бальб. К.—Кур. земля.
Кудджъ. Брот. губы.
Кудзиани. Дав. ручаться.
Куй. С. листовница, моча. Дав. волны, волненіе. Н:
 см. *кой*.
Куйдакфъ ани азоккару. Дав. просить, по Пф. вѣ-
 роятно: *Ку-итаку-ани аккункари*, при томъ, о
 чемъ извѣщаютъ, показывать рѣшительность.
Куйкайчуппъ. Мос. одиннадцатый мѣсяць года.
Куикуй. Дав. жевать.
3380. *Куйкуй*. С. маленькій куличекъ (птица). Мос. куликъ.
Куикую. Дав. грысть.
Куинай. Геогр. истокъ озера Тарайка, см. *Найнту*.
Куйдохъ (*куйѣхъ*). С. мочевой пузырь.
Куйра. Гл. подкрадываться (на охотѣ).
Куирамуанъ. Мос. чтонибудь понимать.
Куйсаба. С. колѣнка, колѣнная кость. — *утуру*,
 колѣнный суставъ.
Куйсикеракина. С. голубоватый шестилепестный цвѣ-
 точекъ.
Куитаку. Мос. дѣлать, исправлять (см. *итаку*), до-
 носить о чемъ высшему.

- Kuã*. (名) 棒.
- 3360 *Kuãni* (*kvani*). (代) 私, 私の. Mos. 私を (⇒ *kani*), 私を通じて (対格あるいは具格)
- Ku-ani chotchava rajgi*. Dav. 弓を射る.
- Kuba*. Mos. 食いちぎる, 噛む.
- Kubaba*. Dav. 刺す, 咬む (噛むと同時に), 噛む.
— あるいは *kupapa*. Mos. 噛む, 噛み砕く.
- Kubyerikyep*. Mos. 把手, 鉤.
- Kubujkoraribaé*. Mos. 聴覚.
- Kubusyeya*. Mos. 跪く, 跪いている.
- Kuába* (*kuápa*). (動) 噛む, 咬む (刺す).
- Kúvkina*. (名) 葉草, バイケイソウ属.
- Kúvtura*. (名) 役にたたぬもの. — *uétara*, 怠け者, ろくでなし.
- Kuw-atu*. Dav. 弦. Nem⁽⁵⁾. では *Kuw-otu*.
- 3370 *Kugaga* (*couhaha*). Lap. こっちへ来い.
- Kuda*. Dav. (うっかり) こぼす. ⇒ *kutata*.
- Kudan*. Lang.Kur. Kl.Kam. Balb. K.-Kur. 土地.
- Kuddzh*. Bro. 唇 (複数)
- Kudziaini*. Dav. 請合う.
- Kuj*. (名) カラマツ, 小便. Dav. 波 (複数), うねり. N⁽⁶⁾: ⇒ *koj*.
- Kuidakf ani agokkaru*. Dav. 頼む, Pf によれば, おそらく: *Ku-itaku-ani akkunkari*,
その上, 何かについて知らせる, 断固とした決意を示す.
- Kujkajchupp*. Mos. 11月.
- Kuikui*. Dav. 咀嚼する.
- Kujkùj*. (名) 小さいシギ (鳥). Mos. シギ.
- 3380 *Kuikuyu*. Dav. かじる.
- Kuinäj*. (地) タライカ (Tarajka, Тарайка) 湖の水源, ⇒ *Najptu*.
- Kujðkh* (*kujyokh*). (名) 膀胱.
- Kújra*. (動) こっそり忍び寄る (獵で).
- Kuiramuan*. Mos. 何かを理解する.
- Kújsaba*. (名) 膝, 膝の骨 — *úтуру*, 膝関節.
- Kujsikyérákina*. (名) 水色があった6枚花びらの小さい花.
- Kuitaku*. Mos. する, 直す (⇒ *itaku*), あることについて上司に報告する.

(5) 拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典(1)』北海学園大学学園論集第155号2013年, p.153参照.

(6) 不明

Куитаику-цики.

— 152 —

Кумбе.

- Куитаику-цики*. Мос. когда онъ дѣлалъ, во время когда онъ дѣлалъ.
- Куйтѣнъ*. Ланг. Кам. гусь. *Куйтѣнъ*. Пал. гусь.
3390. *Куйто*. С. цапля.
- Куй-троко*. Бр. янтарь (Айны будто бы не знаютъ его происхожденія изъ *айчи*).
- Куйтѣнъ*. Кр. гуси: 1. большіе, 2. гуменники, 3. казарки. Ланг. Кур. Кл. Кам. гусь.
- Куйтѣмъ-пѣни*, или *пѣтѣхъ-пѣни*, подвздошныя кости (ossa ilei).
- Кука*. Кл. Кам. Брот. тетива.
- Кукани*. Фюр. золото.
- Куке*. Мос. заставить дѣлать, какъ почетный глаголь: дѣлать (см. *ке*); частичка, о значеніи которой см. *ку*; дѣлать, исправлять.
- Куйкѣвъ*. С. подбородокъ. — *пѣни*, нижняя челюсть (сивуча).
- Кукка саба*. Дав. чашка у колѣна, см. *куй-саба*.
- Куккороси*. Мос. (ㄥ ㅍ ㅈ ㅊ ㅋ), чресла, бедра.
3400. *Куккумбе (кукумте)*. С. напитокъ. *Хемата куккумбе хетанеа?* какой это напитокъ?
- Кукумива*. Кр. Геогр. 6-й Курильскій островъ (5-й по счету Миллера), иначе *Кукумиша*. Кр.
- Кума*. С. шесть (тонкій). Син. *тѣри*. *Сета кума охта*. собака на шесть (привязана къ шести).
- Гемдѣй кумѣ*, шести для сушенія горбуши.
- *икѣсьте*, столбы, къ которымъ прикрѣпляются *кумѣ-сѣхма*.
- *карѣ*, развѣсить на шесть (*я* —).
- *ка́та сѣхке*, сушить на шести (сеledку).
- *сѣхма*, подпорки для *кумѣ*, толстыя шести, на которые кладутъ тонкіе (*кумѣ*) поперегъ (при сушеніи сеledки).
- Кумаахѣнѣма*. С. собственное женское имя.
- Кумаму*. Мос. вилообразное древко для рыбной ловли.
- Кумани*. Мос. перекладина, связь.
3410. *Кумаубо*. Мос. названіе растенія.
- Кумбе (кумте)*, знакъ будущаго времени. *Укѣйки анъ кумбе хетанеа?* будетъ ли война? будетъ ли драка? *Тэмана анъ кумбе хетанеа* *Пѣхна-котанъ?* что такое (будетъ) *Пѣхна-котапъ*. *'Энѣка* *икѣне кум-*

- Kuitaiku-tsiki*. Mos. 彼がしていた時
Kujtâp. Lang. Kam. ガチョウ. *Kuitâp*. Pal. ガチョウ.
- 3390 *Kújto*. (名) サギ.
Kuj-troko. Bro. 琥珀 (アイヌはそれが *ánchi*⁽⁷⁾ からできていることを知っていないよ
うだ).
Kuitâp. Kr. ガチョウ (複数). 1. 大きいガチョウ, 2. ヒシクイ (複数), 3. シ
ジュウカラガン (複数). Lang. Kur. Kl. Kam. ガチョウ (単数)
Kujyùm-póni, あるいは *pákhtekh-poni*, 腸骨 (ossa ilei).
Kuka. Kl. Kam. Brot. 弓の弦 (つる).
Kukani. Fyur. 金.
Kukye. Mos. ~させる, 尊敬動詞として: する (⇒ *kye*); 小詞, 意味については,
⇒ *ku*; する, 直す.
Kúkyev. (名) あご. — *póni*, (トドの) 下あご.
Kukka saba. Dav. 膝蓋骨, ⇒ *kuj-saba*.
Kukkorosi. Mos. (クツコロシ), 腰, 太腿.
- 3400 *Kúkumbye (kúkumpye)*. (名) 飲み物. *Khyemata kukumbye khyemanyea?* これは何と
いう飲み物か?
Kukumiva. Kr. (地) クリル諸島の6番目 (ミッレルの計算では5番目), *Kukumisha*
とも言う. Kr.
Kuma. (名) (細い) 竿. (同) *túri*. *Syeta kuma okhta*, 犬が竿の上にいる (竿に結びつ
けられている). *Gyemôj kumâ*, カラフトマスを乾燥させるための竿.
— *ikûs'pye*, *kumâ-sâkhma* が縛りつけられている柱.
— *karâ*, 竿のあちこちに掛ける (*ya*—).
— *kâta sâkhkye*, 竿に干す (ニシンを).
— *sâkhma*, *kumâ* 用の支柱, *kumâ* 「(ニシンを干す時の) 細い竿」を横に渡す「太い竿
(複数)」.
- Kumaakhgûnkyema*. (名) 女性の名.
Kumamu. Mos. 魚を獲るための熊手状の竿.
Kumani. Mos. 梁, 鋸 (かすがい).
- 3410 *Kumaubo*. Mos. 植物の名.
Kúmbye (kúmpye), 未来時制のしるし. *Ukôjki an kúmbye khyetanyea?* 戦があるのだろ
うか? けんかになるのだろうか? *Temana an kúmbye khyetanyea Pókhna-kotan?*
ポフナ・コタンはどんなだ (どうなるだろう)? *Éneka ikónye kúmbye nenangô*
(あるいは *ikónye kusukarâ nenangô*), このように, おそらく病気になるだろう.
Korô eas'kâj an kúmbye khyemanyea? これをもらって (借りて) いいか?

(7) 本辞典 p.17 に「石炭」と記載されている。

бе нэнангò (или икòне кусукарà нэнангò), такимъ образомъ вѣроятно будетъ болеть. Корò заськай анъ кумбе хетанеа? можно ли это взять?

Кумбиніякиню. Дав. ежели.

Кумераике. Пал. кругъ.

Кумиуши. Дав. плѣсень (кумиуши), въ Нѣм: кумиши и кумуши.

Кумундй. Геогр. рѣчка и Аицское селеніе въ 31 верстѣ къ югу отъ Кусуная.

Кумусе-экаму-пòни. С. колѣнная кость. Син. аусикамъ пòни.

Кумусрерапу. Геогр. Шм. см. кòмосираарабò.

Кумши. Пал. колѣно.

Куна, частица для образованія будущаго времени, см. ханнех.

Кунана. С. мама, мамаша, см. нана.

3420. Кунау. Мос. названіе растенія.

Кунашири. Мос. (ナシク), названіе Аицскаго острова. Кунаширь. Кр. Геогр. 22-й Курильскій островъ (21-й по счету Миллера).

Кунгіаши. Мос. (クギンク), товарное судно круглой постройки.

Кунди. Дав. раздать, см. контэ.

Кунеса эби. Дав. завтракъ. Н: см. куни-ине.

Кунецу. Кл. Мац. Бал. Сах. луна.

Күни. С. ночь, ночной = — чуфь, почное свѣтило, луна.

— ұхтуру. С. морская водоросль (сѣдобна).

— чиканъ, ночная птица.

Күнино. Прил. ночной, вар. күнину.

Кунисику. Мос. имѣть состраданіе, щадить.

Кундсь, частичка пополнительная къ предложенію; какъ кунъ и кумбе можетъ означать настоящее время или будущее. — Каситтуру анъ контэ күндсь, отдали (Аицу) Каситтуру.

3430. Күнкуту. Числ. десять соболей, или сие —. Ту —, двадцать соболей, тре күнкуту, тридцать соболей, и т. д.—Мос. родъ орла съ бѣлыми и сѣрыми перьями.

Күнке. Прил. черный. Мос.—Лапг. Мац.—Мос. также въ смыслѣ шири-кунне, темпота вечера или ночи.

Kumbiniyakinyu. Dav. もし～ならば。

Kumyeraike. Pal. 円。

Kumiushpi. Dav. かび (*kumiushpi*), Nem⁽⁸⁾. では: *kumishpi* および *kumushpi*.

Kumunäj. (地) クスナイ (*Kusunaj*, Куснай) の南方 31 露里にある小川とアイヌの村。

Kumusye-ekamu-póni. (名) 膝の骨。(同) *áusikam póni*.

Kumusryerapu. (地 Shm) ⇒ *kómosirarabò*.

Kumshi. Pal. 膝。

Kuna, 未来時制をつくる小詞, ⇒ *khánnnyekh*.

Kunaná. (名) おかあさん, ⇒ *nána*.

3420 *Kunau.* Mos. 植物の名。

Kunashiri. Mos. (クナシリ), アイヌの島の名。 *Kunashir.* Kr. (地) クリル諸島の 22 番目 (ミッレルの計算では 21 番目) の島。

Kungiashi. Mos. (クンギアシ), 丸い構造の商船。

Kundi. Dav. 配る, ⇒ *konte*.

Kunyeva ebi. Dav. 朝食。 N.⁽⁹⁾: ⇒ *kuni-ipyé*.

Kunyetsu. Kl. Mats. Bal. Sakh. 月。

Kúni. (名) 夜, 夜の — *chuf*, 夜の天体, 月。

— *úkhturu.* (名) 海藻 (食用)。

— *chikâp*, 夜の鳥。

Kúnino. (形) 夜の, var⁽¹⁰⁾. *kúninu*.

Kunisiku. Mos. 同情する, 容赦する。

Kunìs', 文を補う小詞; *kun* および *kumbye* として現在および未来を意味することができる。 — *Kasituru an konte kunìs'*, (アイヌに) カシトゥル⁽¹¹⁾を渡した。

3430 *Kúnkutu,* (数) 10 匹のクロテン, あるいは *snye* — *Tu* —, 20 匹のクロテン, *trye kúnkutu*, 30 匹のクロテンなど。 — Mos. 白と黒の羽を持つワシの一種。

Kúnnye. (形) 黒い。 Mos. — *Lang. Mats.* — Mos. さらに, *shiri-kunnye* の意味にある「晩あるいは夜の闇」。

(8) 拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典(1)』北海学園大学学園論集第 155 号 2013 年, p.153 参照。

(9) 不明

(10) 不明。

(11) 男性の名。

Купне-ванъ.

— 154 —

Купка.

- Кунне-ванъ.* Мос. раннее утро.
 — *ибе.* Мос. ужинъ.
 — *ка.* Мос. выкрасить въ черную краску.
 — *реки.* Мос. сова (буквально: чернобородый).
 — *реушино.* Мос. (ノレウレ子ク), останавливаться, заѣзжать ночью.
 — *тому кору.* Дав. цвѣтъ черный. Мос. *кунне тому*, черный цвѣтъ.
 — *туму.* Мос. черный цвѣтъ, — ая краска, *кунне-туму-кору.* Мос. быть черного цвѣта.
 — *фурепнъ.* Мос. черная ягода, или извѣстный родъ черныхъ ягодъ.
3440. — *чунъ.* Мос. луна (буквально черное или ночное солнце).
Кунни. Дав. черной. Ланг. Ю. Сах. Кл. Сах. Мос. черный.
 — *но кару.* Дав. вычернить, *куннено-кару.* Мос. дѣлать чернымъ, черпить.
 — *реуши кубай.* Дав. ночь ѣхать, см. *кунни-реуши-но-бай.*
 — *тама.* Дав. зрачокъ; *кунне-тама.* Мос. зрачекъ, зѣница.
- Кунру.* Дав. ледъ.
Кунъ. Мос. слышать. *Куну руи табанъ.* Мос. послѣ того какъ было услышано; см. *ханъ.*
Кунува куирама анува. Дав. понимать рѣчь.
Кунуканро. Мос. (вмѣсто *ку-нукару-ро*), видѣть, показывать, какъ почетный глаголъ и въ формѣ *potentialis*: мочь видѣть, можетъ онъ видѣть, можете видѣть.
Кунукару. Мос. видѣть.
Кунъ. Кл. Сах. вопье; сокращеніе *кѹмбе. Темана анъ кунъ котанъ хетанеа?* что это за село?
Купана. Дав. косить, ошибка вмѣсто: кусать (см. *куаба*).
3450. — *ва пириба.* Дав. разгрысть.
Купечъ. С. утка. *Най* —, рѣчная утка. *Атуй* —, морская утка.
Кунчиши-дшумбе-корубе. Мос. (ベルコベンツレヒク), большой родъ морскихъ раковъ.
Купка. Мос. (カフク), желѣзо.

- Kánnye-van.* Mos. 早朝.
— *ibye.* Mos. 夕食.
— *ka.* Mos. 黒い色に塗る.
— *ryeki.* Mos. フクロウ (字義通りは: 黒い髭の)
— *ryeushino.* Mos. (ク子レウシノ), 泊まる, 夜に (乗り物で) 立ち寄る.
— *tomu koru.* Dav. 黒色. Mos. *kunnye tomu,* 黒色.
— *tumu.* Mos. 黒色, 黒い染料. *kunnye-tumu-koru.* Mos. 黒色をしている.
— *furyepp.* Mos. 黒いベリー, あるいは, ある種の黒いベリー.
3440 — *chup.* Mos. 月 (字義通りは, 「黒い太陽」あるいは「夜の太陽」).
Kunni. Dav. 黒い⁽¹²⁾. Lang. S. Sakh. Kl. Sakh. Mos. 黒い.
— *no karu.* Dav. 黒く染める, *kunnyeno-karu.* Mos. 黒くする, 黒く染める.
— *riushi nubaj.* Dav. 夜に行く⁽¹³⁾, ⇒ *kuni-ryeushi-no-baj.*
— *tama.* Dav. 瞳; *kunnye-tama.* Mos. 瞳.
Kunru. Dav. 氷.
Kunû. Mos. 聞こえる. *Kunu rui taban.* Mos. 聞こえた後で; ⇒ *khan.*
Kunuwa kuirama anuwa. Dav. 言葉を理解する.
Kunukanro. Mos. (*ku-nukaru-ro* の代わり), 尊敬動詞として, 「見る, 見せる」: また, 可能法の形で, 「見ることができる, 彼は見ることができる, (あなたは) 見ることができる」
Kunukaru. Mos. 見る, 見える.
Kun. Kl. Sakh. 槍; *kámbye* の省略形. *Tyemana an kun kotân khyetányea?* それはどんな村か?
Kupapa. Dav. 刈る, *kuvaba* 「かむ」の誤記.
3450 — *va piriba.* Dav. 噛み砕く.
Kupyechâ. (名) カモ. *Naj*—, 川のカモ, *Atuj*—, 海のカモ.
Kupishi-dshumbye-korubye. Mos. (クピシヅンベコルベ), 海にいるの大きなカニの一種.
Kupka. Mos. (クプカ), 鉄.

(12) 原文では, черной と書かれているが, чёрный のことであろう。

(13) 原文では, ночь ъхать と書かれているが, ночью ъхать の誤記であろう。

- Купопкеаува.* Пал. жаръ.
Куппаку. Мос. край или носокъ сосуда, иначе *паку*.
Куппете. Мос. доска, которую бросаютъ па манерь челнока.
Курамуку. Кл. Сах. пахнуть, обонять.
Кураму-туй. Мос. устрашать, испугаться.
Курасно (курасыно). Прил. черный, мрачный (*ни-соро*).
3460. — *трех*, черноволосый, чернобородый.
Кураснонайпу. Геогр. рѣчка къ югу отъ Эбиси. Шм.
Курасыно-айдани. С. свинець.
Курацъ. Мос. сл. *корацци*.
Куре. Лапг. Мац. красный.
Курэцисъ. Геогр. Аинское селеніе въ 34 верстахъ съ сѣверу отъ Мануи.
Курй. С. тѣнь. Мос. (иначе *гури*), тѣнь.
Куримисе. Мос. лаять, выть, ревьтъ.
Куроро. Мос. облако. *Камуй нэ кушйу аба оровано тйу бекере куроро*, ради боговъ являются изъ дверей горныхъ склоновъ блестящія облака.
 — *увень.* Дав. здоровье худое, см. *кироро-венъ*.
Курй (коро), надѣвать.—*Кухъ* —, надѣвать поясъ.
 — Мос. челоуѣкъ (употребляется преимущественно въ сложныхъ, иначе *гуру*).
3470. *Куруднъ.* Гл. покрыть,—ся мглюю, см. *чичари*.
Куруки. С. жабры. Дав. *куруги*.
Курума. С. колесо (у телѣги).
 — *кдро сорй.* С. телѣга.
Курумпу. Прил. очень червый (напр. Негръ), сл. Яп.
Курумусе. Мос. древніе жители острова Мацмая или Аинскихъ земель.
Курумусика. Мос. сидѣть, пребывать, жить, стоять (стать) на колѣнахъ.
Куруро. Мос. облако.
Куруумакуа. Дав. въ Нѣм. таскать. Син. *анива апкашъ*.
Курухъ. Геогр. рѣка въ 81 верстѣ къ западу отъ Карсакова.
3480. *Куруцубе.* Мос. иней, изморозь.
Куръ. Кл. Кам. челоуѣкъ.
Кусà. Гл. стрѣлять (изъ лука), перевезти (сокр. *икй-са*), напр. па судно.

Kupopkyeauva. Pal. 熱.

Kuppaku. Mos. 器の縁あるいは先端, *paku* とも言う.

Kuppyetye. Mos. 梭のように揺さぶられる板.

Kuramuku. Kl. Sakh. 匂う, 嗅ぐ.

Kuramu-tuj. Mos. 脅す, びっくりする.

Kurásno (kurás'no). (形) 黒い, 暗い (*nísoro*).

3460 — *tryekh,* 黒い髪, 黒い髭の.

Kurasnonajpu. (地) エビシ (Ebisí, Эбиси) の南方にある小さな川. Shm.

Kurás'no-yajkáni. (名) 鉛.

Kurats. Mos. ⇒ *koratsi.*

Kurye. Lang.Mats. 赤い.

Kuryétsis'. (地) マヌヤ (Manuya, Мануя) の北方 34 露里にあるアイヌの村.

Kurí. (名) 日陰. Mos. (*guri* とも言う), 日陰.

Kurimisye. Mos. 吠える, 遠吠えする.

Kuroro. Mos. 雲. *Kamuj ne kushiú aba orovano tú byekyerye kuroro,* 神々のお陰で, 山の斜面の扉から⁽¹⁴⁾輝く雲が現れる.

— *uvyen'.* Dav. 健康状態が悪い, ⇒ *kiro-ro-vyen.*

Kurù (koro), 身につける. — *Kukh* —, 帯をつける. — Mos. 人 (主に複合語で使われる, *guru* とも言う).

3470 *Kuruån.* (動) もやでおおう, おおわれる, ⇒ *chichári.*

Kuráki. (名) えら. Dav. *kurugi.*

Kúruma. (名) (4 輪荷馬車の) 車輪

— *kôro sori.* (名) 4 輪荷馬車.

Kurámpu. (形) とても黒い (たとえば, 黒人), 日本語の単語.

Kurumusye. Mos. マツマイあるいはアイヌの土地の古代の住人.

Kurumusika. Mos. 座っている, ずっといる, 住んでいる, 跪いている (跪く).

Kururo. Mos. 雲.

Kuruumakua. Dav. Nem⁽¹⁵⁾. では 引きずる. (同) *aniva apkash.*

Kurùkh. (地) カルサコフ (Karsakov, Карсаков) の西方 81 露里にある川.

3480 *Kurutsbye.* Mos. 霜, 樹氷.

Kur. Kl. Kam. 人.

Kusà. (動) (弓を) 射る, 運ぶ (*ikúsa* の省略形), たとえば, 船に運ぶ.

(14) 原文からの直訳。

(15) 拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典(12)』北海学園大学学園論集第 155 号 2013 年, p.153 参照。

Кусáри.

— 156 —

Кутáхе.

- Кусáри*. С. латы, кольчуга, сл. Яп.
Ку-се. Мос. частичка, о значеніи которой см. *ку*.
Кусисика-ива-ка. Мос. сидѣть (стоя) на колѣнахъ.
Кусіурѣ. Кр. служанка.
Кусо! собака! дрянь! стерва! (Аинская брань), сл. Яп.
Кустрари, собственное женское имя.
Кусу. Пред. для, ради; знакъ будущаго времени. *Нах-та okay анъ кусу?* куда идти? или гдѣ сѣсть?—
'Инкара кусу санъ, идетъ (къ морю) посмотрѣть.
 3490. *Кусуанъ*, въ сокращеніи *кусу-а*, знакъ настоящаго времени изъявительнаго наклоненія. *Нудъхъ кусу-анъ*, стонеть.
Кусуйкй, знакъ будущаго времени. *Кирдъ нуманъ кон-тэ кусуйкй*, сапоги дастъ вечеромъ.
Кусукардъ, начинать (глаголь вспомогательный). *Мунъ трукъ* —, трава начинаетъ расти. *Мунъ сикахъ кусукардъ*, тоже. Знакъ будущаго (какъ и *кусуйкй*), настоящаго или прошедшаго. *Амта кусу кара? э!* несеть (унесъ?)? да! *Трай кусукардъ*, близокъ къ смерти, готовится умереть.
Кусунай. Геогр. Аинско-Японское селеніе подъ 47° 58' 17" С. Ш. на западномъ берегу Сахалина. Вар. *Кусуннай*, Гленъ.— По Руд. 47° 59' 24".—Вар. *Куссунай*. Шм.
Кусунъ-котанъ. Геогр. Аинско-Японское селеніе въ полверстѣ къ востоку отъ п. Карсакова (по-аински *Томáри* или *Томáри-орд*).
 — *ча* (или *арáпехча*), тотъ берегъ, противоположный берегъ рѣки.
Кусури. С. лекарство, снадобье, припасъ (напр. порохъ для ружья), отравя, сѣмена (для посѣва). Мос. лекарство, сл. Яп.
 — *тбну*, врачъ, лекаръ, докторъ.
 — *эва трай*, отравляться ядомъ (о лисицѣ), умереть отъ отравы.
Кутангисъ. Геогр. или *Котангисъ*, Аинское селеніе въ 115 в. къ с. отъ Мануи.
 3500. *Кутáта*. Гл. лить, наливать, насыпать, выливать, проливать. *Пасъ* —, проливать чернила.
Кутáхе. Гл. проливать, —ся, выливать, —ся, просыпать, —ся. *Итáньки* — (при трясеніи стола).

Kusári. (名) 甲冑, 鎖かたびら, 日本語の単語.

Ku-sye. Mos. 小詞, 意味については ⇒ *ku.*

Kusisika-iva-ka. Mos. 跪いている.

Kusiugyè. Kr. 女中.

Kusó! 畜生! ろくでなし! 悪党! (アイヌの罵り), 日本語の単語.

Kástrari, 女性の名.

Kusù. (前) ~のゆえに, ~のために; 未来時制のしるし. *Nakhta okaj an kusu?* どこにいくべきか? あるいは, どこに座るべきか? *Ínkara kusù san,* (彼は) 見(海へ) 行くところだ.

3490 *Kusuân,* 省略して *kusu-a,* 直説法の現在時制のしるし. *Nuàkh kusuân,* うめいている. *Kusujki,* 未来時制のしるし. *Kirò núman kónte kusujki,* (彼は) 長靴を晩にくれるだろう.

Kusukarà, 始める (助動詞). *Mun truf* 一, 草が育ち始めている. *Mun sikakh kusukar-à,* 未来時制 (*kusujki* と同様に), 現在時制, 過去時制のしるし. *Ampa kusu kara? e!* 持って行くのか (持って行ってしまったのか)? うん! *Traj kusukarà,* 死が近い, 死の準備をしている.

Kusunāj. (地) サハリン西岸の北緯 47 度 58 分 17 秒にあるアイヌと日本人の村. Bar. *Kusunnaj,* Glyen. — Rud によると, 47 度 59 分 24 秒. — Bar. *Kusunaj.* Shm. *Kusùn-kotân.* (地) カルサコフ (Karsakov, Карсаков⁽¹⁶⁾) 哨所の東方半露里のアイヌと日本人の村 (アイヌ語では, トマリ (Tomari, Томари) あるいはトマリ・オロ (Tomari-oro, Томари-орò)).

— *cha* (*arápyekhcha* ととも言う), 川の対岸, 向こう岸.

Kúsuri. (名) 薬, 民間薬, 在庫品 (たとえば, 銃の火薬), 毒物, 種 (播種用の).

Mos. 薬, 日本語の単語.

— *tónu,* 医師, 医者.

— *eva traj,* (キツネが) 毒にあたる, 毒にあたって死ぬ.

Kutangis. (地) *Kotangis* ととも言う, マヌヤ (Manuya, Мануя) の北方 115 露里にあるアイヌの村.

3500 *Kutáta.* (動) 注ぐ, 満たす, (粉状のもので) 満たす, 流しだす, こぼす. *Pas'* 一, インクをこぼす.

Kutákhkye. (動) こぼす, こぼれる, 流し出す, 流れ出る, こぼす, こぼれる. *Itán'ki* 一 (テーブルが揺れたときに).

(16) 原文のまま. Корсаков のことであろう。

Кутáхтэ.

— 157 —

Куча́.

Кутáхтэ, принесть (см. *утэ*).

Кутóптэсу. С. желѣзная цѣпочка, вдѣваемая въ кольца на поясѣ.

Куттаре. Мос. (レタツク), родъ кита, уничтожающій селедочную выводку.

Куттому. Мос. (ムトツク), засыхать, высыхать.

Кутунусъ-найбу. Геогр. ручей въ 13 верстахъ къ югу отъ Кусуная (Бѣлк.).

Кутурешъ-но. Мос. (ホレレツク), младшая сестра, собственно: моя или собственная младшая сестра.

Кутци. Мос. (クツク), поясъ. (クツク), названіе растенія.

Кутикунго. Геогр. Шм. гора къ сѣверу отъ Каспи и Венкотана.

3510. *Кутъ*. Кл. Кам. поясъ.

Куу. Дав. копье. Лапер. (souhou), лукъ.

Кѳке. С. кожаный поясъ съ пряжками и кольцами.

Кѳтэре. С. пузырь (изъ желудка сивуча) для держанія жиру.

Куфъ (*кухъ*, *куци*). С. поясъ, кушакъ.

— *йóхтэ*. С. желѣзное кольцо для застегиванія пояса.

— *йóхтэ кáни*, пряжка у пояса.

— *кáни*. С. 1. мѣдныя брошки на поясѣ въ родѣ пряжекъ. 2. кружки изъ желтой мѣди съ разными вырѣзками на поясѣ дѣвиць.

— *пита*, или *питáта*, снять поясъ.

— *пусá*, украшенія на поясѣ муцинъ.

Кухъ, см. *куфъ*.

3520. — *курѹ*, надѣвать поясъ.

— *питáта*, распоясываться.

Кѹци (худое слово), см. *куфъ*.

Куциканна. Мос. ложъ, лгать.

Куци́му. С. безгласіе, осиплость. Син. *хáу-омѹ*.

Куци́сь. С. передняя часть тѣла лаконогихъ, голова и передняя часть туловища убитаго лаконогаго (вапр. сивуча), см. *бра*.

Куциу. Мос. поясъ.

Куциъ-томо-нопте. Мос. пестрый поясъ.

Куча́. С. шалашъ. *Пось* —, шатерь, палатка. *Ярá* —, шалашъ изъ коры. Фюр. домъ.

Kutákhte, 持ってくる (⇒ *utè*).

Kutótesu. (名) 帯の輪に通された鉄製の小さい鎖.

Kuttarye. Mos. (クツタレ), ニシンの幼魚を全滅させる鯨の一種.

Kuttomu. Mos. (クツトム), 乾く, 乾ききる.

Kutunus-najbu. (地) クスナイ (*Kusunaj*, Куснай) の南方13露里にある小川 (Byelk.).

Kuturyesh-po. Mos. (クツレシポ), 妹, 元来は, 私自身の妹.

Kuttsi. Mos. (クツチ⁽¹⁷⁾), 帯, (クツチ), 植物の名.

Kuttskungo. (地 Shm) カスピ (*Kaspi*, Каспи) およびヴェンコタン (*Vyenkotan*, Венкотан) の北方の山.

3510 *Kut*. Kl. Kam. 帯.

Kuu. Dav. 槍. Lap. (*couhou*), 弓.

Kúfkye. 留め金や輪の付いた皮製の帯.

Káfterye. (名) 脂を入れておくの袋 (ドドの胃袋製)

Kuf (*kukh*, *kutsi*). (名) 帯, 幅広の長い帯.

— *jókhte*. (名) 帯を留めるための鉄の輪.

— *jókhte káni*, 帯の留め金.

— *káni*. (名) 1. 留め金に似た帯の銅製のブローチ. 2. 娘用の帯のさまざまな彫物のある真鍮製の輪 (複数).

— *píta*, あるいは *pítáta*, 帯を解く.

— *pusà*, 男性の帯の装飾品.

Kukh, ⇒ *kuf*.

3520 — *kurû*, 帯を着ける.

— *pítáta*, 自分の帯を解く.

Kátsi (悪口, 卑語), ⇒ *kuf*.

Kutsikanna. Mos. 嘘, 嘘をつく.

Kutsímu. (名) 声が出ないこと, 声がしゃがれていること. (同) *kháu-omü*.

Kutsis'. (名) 鱈脚亜目の動物の体の前部, 殺された鱈脚亜目の動物 (たとえば, トド) の頭や体の前部, ⇒ *óra*.

Kutsu. Mos. 帯.

Kuts-tomo-koppye. Mos. まだらの帯.

Kuchà. (名) 仮小屋. *Pos'* —, テント, 天幕. *Yarà* —, 樹皮でできた仮小屋. *Fyur*. 家.

(17) 原文のまま。

- Кучанкуруга акқари акқари.* Дав. принудить.
Кучднз. С. медвѣдница.
Кучастн. Дав. испортить.
Кучири. С. какой то звѣрь черный, похожій на медвѣжонка (ростомъ съ собаку).
 3530. *Куша.* Мос. (ㄗ ㄷ ㄱ), навьючивать ношу; сама ноша или грузъ, кладь.
Куша амби янги. Дав. выгрузить.
Куши. Кр. Геогр. по мнѣнію Крашенинникова, значить Куриль. *Кых-куши*—название „Итурпскихъ и Урпскихъ“ Куриловъ, т. е. Айновъ. Мос. потому что, между тѣмъ какъ (см. *гуши*); означаетъ собственно „средина лука“ и употребляется для означенія связи, необходимости.
Кушири (ㄱ ㄷ ㄱ). Мос. лекарство, отъ Яп. *кусури*.
Кушиу. Мос. ради, по причинѣ, изъ-за (предъ эту частичкою или послѣ нея часто находится частица нэ), потому что, когда, какъ (ㄷ ㄷ ㄱ).
Кушиу-кобаккун-тенаи. Мос. название одного циклическаго знака.
Кушу. Мос. ради, потому что, ибо, хотя.
Кушури. Мос. (ㄱ ㄷ ㄱ), лекарство (отъ Яп. *кусури*). *Кушуринз.* Мос. родительный падежъ отъ *кушури*. — *бечз.* Мос. цѣлебная рѣка, буквально: рѣка лекарствъ.
Кушя. Дав. грузъ.
 — *якка.* Дав. грузить, см. *куса*.
Куэмъ полне. Лапер. указательный палецъ.
 3540. *Куэнке.* С. двоюродный дядя.
Куканд. Кр. ласточки, стрижи.
Кфу. Кл. Мац. лувъ (для стрѣлянiя).
Кфука. Кл. Мац. тетива.
Кфунне. Мос. черный.
 — *эби.* Дав. ужинъ. Н. должно быть: *куни ипѣ*, ночная ѣда.
 — *эби якка.* Дав. ужинать, см. *якка*.
Кфупана. Дав. укусить.
Кчйшiануа. Кр. плачу.
Кшара. Мос. ухо. — *увеньде.* Дав. боль въ ухахъ, см. *кисара* и *венте*.
Кшери. Мос. курительная трубка (отъ Яп. *кисеру*).

- Kuchankuruga akkari akkari.* Dav. 強制する。
Kuchän. (名) 雌熊。
Kuchasti. Dav. だめにする。
Kúchiri. (名) 小熊に似た黒色の或る獣(犬ほどの背丈)。
3530 *Kusha.* Mos. (クシヤ), 荷を負わせる; 荷自体あるいは積荷, 宝。
Kusha ambi yangi. Dav. (荷を) 降ろす。
Kushi. Kr. (地) クラシェニンニコフの説によると, クリルを意味する。 *Kykh-kushi* はイトゥルップおよびウルップのクリルの人々, つまりアイヌの呼び名。 Mos. ~なので, ~なのに (⇒ *gushi*); 元々「弓の真ん中」を意味し, 関係や必要を表すために使われる。
Kushiri (クシリ)。 Mos. 薬, 日本語の *kusuri* から。
Kushiu. Mos. ~のために, ~の原因で, ~のために (この小詞の前後には, よく小詞 *ne* がある), ~なので, ~の時, ~ように (クシユ)。
Kushiu-kobakkuno-tyenai. Mos. 十二支の名。
Kushu. Mos. ~のために, ~なので, なんとなれば~, ~なのに
Kushuri. Mos. (クシュリ), 薬 (日本語の *kusuri* から)。 *Kushuriun.* Mos. *Kushuri* の生格。
— *byets.* Mos. 薬効のある川, 字義通りは: 薬の川。
Kushya. Dav. 荷。
— *yakka.* Dav. 積む, ⇒ *kusa.*
Kuem' pompye. Lap. 人差し指。
3540 *Kuénkye.* (名) 父母のいとこ。
Kuyakanã. Kr. ツバメ (複数), アマツバメ (複数)。
Kfu. Kl. Mats. 弓 (射るための)。
Kfuka. Kl. Mats. 弓の弦。
Kfunnye. Mos. 黒い。
— *ebi.* Dav. 夕食。 N⁽¹⁸⁾. ~にちがいない: *kuni ipyë*, 夜食。
— *ebi yakka.* Dav. 夕食をとる, ⇒ *yakka.*
Kfupapa. Dav. 咬む, 刺す。
Kchtshianua. Kr. (私は) 泣いている。
Kshara. Mos. 耳。 — *uven'dye.* Dav. 耳の痛み, ⇒ *kisara* および *vyentye.*
Kshyeri. Mos. 煙管 (日本語の *kisyeru* から)。

(18) 不明

- Кшешери.* Дав. хрѣнъ, см. *кишешери*.
3550. *Кшигири.* Дав. бабочка; всѣхъ инсектовъ называютъ *кшигири*. *Кшигири.* Кл. Сах. червь, см. *киккири*.
- Кшигури.* Дав. червь.
- Кшиматеку.* Мос. быть придавленнымъ, угнетеннымъ (отъ *кишима*).
- Кшиматикфъ.* Дав. робѣть. Мос. и *кишиматеку* быть придавленнымъ, угнетеннымъ (отъ *кишима*, сжимать и частички *теку*).
- Кширутумамъ.* Дав. чубукъ, см. *кисери-туманъ* (въ Нѣм. Kschirituman).
- Кзякко.* Ланг. Кур. бобръ.
- Кыхъ-курилы.* Кр. Геогр. по мнѣнію Крашенинникова, „Куриль“ есть слово испорченное казаками изъ слова *куши*, а потому вмѣсто *кихъ-курилы* слѣдуетъ говорить *кихъ-куши*.
- Кыхъ-куши.* Кр. Геогр. такъ называютъ себя „Итурпскіе и Урпскіе Курилы“ (по мнѣнію Крашенинникова).
- Кюби* (kübi). Кл. Сах. тучность (Fettheit).

Л.

Л. ДВѢНАДЦАТАЯ БУКВА АИНСКОЙ АЗБУКИ (¹).

- Лейденксе.* Геогр. вторичный рукавъ рѣки Сіу, см. *Найпту*.
- Лепишъ.* Брот. восемь.
- Леппу.* Страл. три.
3560. *Лепъ.* Брот. (lier), три.

(¹) *Прим. ред.* Хотя въ статьѣ о правописаніи (стр. 50) замѣчено, что буквы л вѣтъ въ Аинскомъ языкѣ, но въ концѣ этой статьи она вставлена въ азбуку (стр. 64), вѣроятно потому, что у вѣкоторыхъ Айновъ есть возможность слышать ее. Дѣйствительное же отступленіе въ словарь отъ перечня буквъ Аинской азбуки, кромѣ упомянутого мною въ примѣчаніи къ перечню, состоитъ въ томъ, что *с* не считается за особую букву, хотя и пишется, гдѣ слѣдуетъ по пропзношенію, и вставлена буква *ы*, какъ нерѣдко встрѣчающаяся въ Аинскихъ словахъ.

Kshyeshyeri. Dav. セイヨウワサビ, ⇨ *kishyeshyeri*.

3550 *Kshigiri*. Dav. チョウ;すべての昆虫が *kshigiri* と呼ばれる。 *Kshigiri*. Kl. Sakh. ウジ, ⇨ *kikkiri*.

Kshiguri. Dav. ウジ。

Kshimatyeku. Mos. うちひしがれている。気落ちしている (*kishima* で)。

Kshimatikuf. Dav. 怯える。Mos. *kshimatyeku* とも言う, うちひしがれている, 気落ちしている (*kishima* 「締めつける」と小詞 *tyeku* から)。

Kshirutumam. Dav. 羅字 (らお), ⇨ *kisyeri-tuman* (Nem⁽¹⁹⁾. では, Kschir-ituman)。

K•yakko. Lang. Kur. ビーバー。

Kykh-kurily. Kr. (地) クラシェニンニコフの見解では, 「クリル」は, “*kushi*” という語をコサックが誤って発音した語である。従って, *kykh-kurily* の代わりに *kykh-kushi* というべきだ」である。

Kykh-kushi. Kr. (地) 「イトゥルプとウルップのクリル人」は, 自らをこのように呼ぶ (クラシェニンニコフの説によれば)。

Kyubi (Kübi). Kl. Sakh. 太っていること。(Fettheit)。

Л.

Л. アイヌ語の字母の 12 番目の文字*。

Lyejdyenksye. (地) シウ (Siu, Ciy) 川の支流の支流, ⇨ *Najptu*.

Lyepish. Brot. 8.

Lyeppu. Stral. 3.

3560 *Lyep*. Brot. (liep), 3.

*編集者注 正書法についての論文 (p.50) で, Лの字母がアイヌ語にないことが指摘されているが, この論文の終わりで, それがアルファベットの中に入れられている (p. 64). おそらく, あるアイヌのところではそれを耳にすることがあるからであろう。アイヌ語の字母の文字リストからの実際上の逸脱は, 注の中で私が挙げたものの他に, ëが独自の字母とみなされていないこと (発音上しかるべきところでは書かれているが) に理由がある, また, アイヌ語の単語の中でしばしば出会う文字として, Ыが入れられている。

(19) 拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典(1)』北海学園大学学園論集第 155 号 2013 年, p.153 参照。

Липага.

— 160 —

Май.

Липага или *Липагъ*, собственное мужское имя. Кр. (Курилецъ, толмачъ вапит. Шпанберга).

Лѣмѣри. Геогр. притокъ рѣки Сіу (изъ значительныхъ второй), сл. Гиляцкое, см. *шеуни*.

Лютота. Руд. Геогр. см. *трубтага*.

М.

М. ТРИНАДЦАТАЯ БУКВА АИНСКОЙ АЗБУКИ.

Ма. Гл. плавать (о человѣкѣ, но не о деревѣ). Мос. плавать, плывя нестись по поверхности. *Мá* (| ↗), жарить, печь. Гл. жарить, поджаривать. Син. *чире*. Мос. (↖) частичка, означающая первоначально „отдѣляться“ и выражающая въ сложныхъ отдѣленіе, удаленіе; за ней ставятся частички *ка*, *ке* и *ки*.

Маа. Дав. вплавь, см. *ма*.

Мáаса. С. красное дерево, изъ котораго Японцы дѣлаютъ чашки для саки.

Мавѣ. Прил. голодный. — *трамъ анъ*, хочется ѣсть. — *анъ*. Дав. голодѣть. Кл. Сах. (*шаваанъ*), голодный.

Мавашино. Мос. отд. нѣтъ.

— *нобо*. Мос. безъ труда, безъ тягости.

3570. *Мавѣтуй*, см. *мауетуй*. *Мавѣтуй кусукарѣ*, томится.

Мавѣчійчубѣ. С. сентябрь.

Магаши. Лапер. родъ тюльпана.

Магиде. Ланг. Мац. ножъ.

Магири. Дав. ножикъ. *Магири*. Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах. Мос. ножъ.

Мада оерива. Дав. зима прошла.

Мадапа. Дав. зима. Кл. Сах.

Мадаріава. Дав. зимовать.

Маджидди. Кл. Мац. Брот. ножъ.

Мадирне. Кл. Кам. сестра.

3580. *Май*, или *тѣтара май*, внутреннее бѣльмо, помутнѣніе хрусталика, катаракта.

- Lipága* あるいは *Lipag*, 男性の名. Kr. (クリル人, シュパンベルグ船長の通訳).
Lömóri. (地) シウ (Siu, Ciy) 川の支流 (主なものの中で2番目), ギリヤーク語の単語 ⇒ *shyeuni*.
Lytutoga. Rud⁽²⁰⁾. (地) ⇒ *truótaga*.

M.

M. アイヌ語の字母の13番目の文字.

- Ma*. (動) 泳ぐ, 浮く (人について, しかし木についてではない). Mos. 泳いで水面をすばやく移動する. *Mâ* (マー), 焼く, 焼いて調理する. (動) 焼く, 軽く焼く. (同) *chírye*. Mos. (マ) もともと「離れる」を意味し, 複合語で分離, 除去を表す小詞; その後に小詞 *ka*, *kye* および *ki* が置かれる.
- Maa*. Dav. 泳いで, ⇒ *ma*.
Máasa. (名) 赤い木, それから日本人は酒盃を作る.
Mavâ. (形) 飢えた. — *tram an*, 空腹である.
— *an*. Dav. 飢えている. Kl. Sakh. (*shavaan*), 飢えた.
Mavashino. Mos. 単独では用いられない単語.
— *nobo*. Mos. 難なく, 易々と.
- 3570 *Mavyétuj*, ⇒ *mauyetuj*. *Mavyetuj kusukarâ*, 苦しむ, 悩む.
Mavyéchiŋchuf. (名) 9月.
Magatsi. Lapyer. チューリップの一種.
Magidyé. Lang. Mats. ナイフ.
Magiri. Dav. 小さなナイフ. *Magiri*. Lang. S. Sakh. Kl. Sakh. Mos. ナイフ.
Mada ogyeriva. Dav. 冬が通り過ぎた.
Madapa. Dav. 冬. Kl. Sakh.
Madariyava. Dav. 冬を越す.
Madzhiddi. Kl. Mats. Brot. ナイフ.
Madirŋye. Kl. Kam. 姉妹.
- 3580 *Maj*, あるいは *tétara maj*, 白内障⁽²¹⁾, 水晶体の混濁, しろそこひ.

(20) 本辞典の付録 p.38 に文献情報がある『ルダノフスキのサハリン島の地形概観 (Обзоръ мѣстности о. Сахалина Рудановскаго. Вост. Пом. 1 и 15 ноября и 1 декабря 1866 г. №№ 21, 22 и 23)』のことであろう。

(21) 原文では, внутреннее бѣльмо と記載されている。

- Маймине.* С. дѣвица.
Майне, или *маэне.* Прил. женскій.
Мака. Мос. разлучаться (см. *циптэ*), отворять (см. *аба*), отѣзжать, отплывать.
Макайо. Мос. названіе растенія.
Макани. Мос. перекладина (зданія).
Маканицэ. Мос. (ツニカマ), желѣзко стрѣлы.
Маканке. Гл. натягивать (лукъ, *ку* —), отпосить вверхъ по теченію рѣки (медвѣжьей черепъ).
Маканэ. Гл. идти вверхъ по рѣкѣ. Мос. восходить, подниматься. Син. *чѣвка*.
Маканэ-руру. Мос. сѣверное море; вается, сокращеніе вмѣсто *маканеруру*; въ критикѣ: отливъ (въ морѣ), отъ *мака*, разлучаться, отступать, удаляться.
 3590. *Макапонрау.* Мос. всходить, подниматься.
Макетари. Гл. играть неудачно, проигрывать. Син. *эсѣнки*.
Макигуру. Дав. дѣвство.
Макири. С. ножъ. Лапер. маленькій ножъ съ ножами. Мос. иначе *магири*, ножъ (иначе *макире*). — *ани кѣчу*, ткнуть ножомъ.
Макке. Мос. разлучаться, отѣзжать (ケツマ).
Макко-иваку. Мос. (クソイコツマ), падающая звѣзда.
Макко-шаму. Мос. (ムヤニコツマ), распространяться кругомъ.
Макубека. Мос. дорога надъ горною вершиною.
Макуйсе. С. Аинскія нары.
Макунэ-бецэ. Мос. рѣка, раздѣленная на многіе рукава.
 3600. — *ижтрич*, первый (большой) фалангъ пальцевъ.
 — *котанэ.* Геогр. Аинское селеніе въ 27 верстахъ къ сѣверу отъ Мануи.
Макуси. Мос. названіе морскаго животнаго, похолога на Яп. *гокко*, родъ морской свиньи.
Макусите. Мос. хвастаться, выхваляться.
Макуси-цеппэ. Мос. (フツセクマ), родъ морской свиньи, рыба.
Макуту. Мос. названіе растенія.

Májminyē. (名) 乙女.

Majnye, あるいは *mákhnye*. (形) 女性の.

Maka. Mos. (親しい者が) 別れる (⇒ *tsipp*), 開く (⇒ *aba*), (乗り物で) 遠ざかる, 出帆する.

Makajo. Mos. 植物の名.

Makani. Mos. (建物の) 梁, 桁.

Makanits. Mos. (マカニツ) 矢の穂, 鏃.

Makánkye. (動) (弓を) 張る, (*ku* —), (熊の頭骨を) 川の上流へ持っていく.

Makān. (動) 川の上流に行く. Mos. 登る, 上がる. (同) *chívka*.

Makan-ruru. Mos. 北の海; *makanyeruru* の代わりにの省略形らしい; v *kritikye*⁽²²⁾: (海の) 干潮, *maka* 「別れる, 退く, 離れる」から.

3590 *Makaponrau*. Mos. 登る, 上がる.

Makyētari. (動) 賭け事で失敗する, 負ける. (同) *esónki*.

Makiguru. Dav. (女が) 未婚であること.

Makíri. (名) ナイフ. Lapyer. 鞘のついた小さなナイフ. Mos. *magiri* 「ナイフ」とも言う (*makirye* とも言う). — *áni káchu*, ナイフで突き刺す.

Makkye. Mos. 別れる, (乗り物で) 遠ざかる (マツケ).

Makko-ivaku. Mos. (マツコイワク), 流れ星.

Makko-shamu. Mos. (マツコシヤム), あたりに広がる.

Makubyeka. Mos. 山頂の上にある道.

Makújsye. (名) アイヌの寝台.

Makun-byets. Mos. 多くの支流に別れる川.

3600 — *ikhtrchì*, 第一 (大) 指骨

— *kotan*. (地) マヌヤ (Manuya, Мануя) の北方 27 露里にあるアイヌの村.

Makusi. Mos. 日本語の *gokko* に似た海の動物の名, ネズミイルカの種類.

Makusitye. Mos. 自慢する, 自分をほめる.

Makusi-tsyep̄p̄. Mos. (マクシセツプ), ネズミイルカの種類, 魚.

Makutu. Mos. 植物の名.

(22) 『ダヴィドフ作成のアイヌ語単語集の批判的考察 (Kritische Durchsicht der von Dawidow verfaßten Wörtersammlung aus der Sprache der Aino's.)』のことが? 詳しくは, 拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典 (2)』北海学園大学学園論集第 85 号 1995 年, p.55 参照.

Мамаиао.

— 162 —

Маруай.

- Мамаиао.* Кл. Мац. вѣтеръ.
Маматъ. Ланг. Кур. мужъ.
Мáме или *ма́ми.* С. Мос. горохъ, бобы или вообще стручковые плоды; сл. Яп.
Мангунъ. Геогр. или *мангу.* Гиляцкое племя на Амурѣ между Софійскомъ и Михайловскою станицею.
 3610. *Манджу.* Дав. Китаецъ.
Мане, иначе *маненъ.* Мос. похожій, сл. Яп.
Мáнка. Гл. изобиловать (визитами боговъ).
 — *áйну,* ловкій (человѣкъ). Сип. *очинакарине.*
 — *поро,* обиліе шаманскихъ боговъ.
 — *порд айну,* человѣкъ изобилующій визитами боговъ.
 — *тусу айну,* шаманъ искусный въ лѣченіи (любимый богами).
Манки. Мос. родъ рен.
Мáнтокуру. С. средній сортъ Японскаго чая.
Ману́, какъ будто, будто бы.
 3620. *Мáнуя.* Геогр. селеніе при рѣкѣ того же имени на восточномъ берегу Сахалина подъ 47° 54' 51" С. Ш. Руд; у Шмидта *Мануе.*
Марабуто. Мос. гость (отъ Яп. *марауто*), см. *марафуту.*
Марафуту. Дав. собраніе. Мос. (или *марабуто*) праздникъ, пиръ (отъ Яп. *марауто* (トヲラ), гость).
Марафуту-нока. Мос. названіе созвѣздія.
Марахтò (*марахту*). С. угощеніе. Гл. угощать, сл. Япон.
 — *ки айну,* хозяинъ пира, дѣлающій угощеніе.
 — *не айну,* гость, гости.
Мáре, или *мари.* С. инструментъ для ловли киты и горбуши. Прил. сѣрый.
Марепъ. Мос. (マレ), вилообразное древко назначенное для рыбной ловли.
Мареуреу. Мос. (マレウ), бабочка, мотылькъ.
Мáрехъ, и *марехно́,* см. *имáрехъ,* *имáрехно.*
 3630. *Марро.* Кл. Мац. жена.
Маруай. Кр. капуста морская малая съ краснымъ листьемъ.

Mamanao. Kl. Mats. 風.

Mamat. Lang. Kur. 夫.

Mámye あるいは *mámi.* (名) Mos. エンドウ, 豆あるいは莢に入った実全般; 日本語.

Mangun. (地) *mangu* とも言う. アムール河畔のソフィヤ村とミハイロフ村の間に住むギリヤークの種族.

3610 *Mandzhu.* Dav. 中国人.

Manye, manyen とも言う. Mos. 似ている, 日本語の単語.

Mánka. (動) 富む (神々の訪問に)

— *ájnu*, 抜け目のない (人). (同) *ochínakarinye.*

— *poro*, たくさんのシャーマンの神々.

— *porō ájnu*, 神々が頻りに訪れる人.

— *tusu ájnu*, 治療が上手なシャーマン (神々に愛されている).

Manki. Mos. 二本マストの帆船の一種.

Mántokuru. (名) 中級の日本のお茶.

Manù, まるで~のように, あたかも~であるかのように.

3620 *Mánuya.* (地) 北緯 47 度 54 分 51 秒付近のサハリン東岸の同名の川の畔の村.

Rud.⁽²³⁾; シュミット (Shmid, Шмид) では *Manuye.*

Marabuto. Mos. 客 (日本語の *marauto* から), ⇨ *marafuto.*

Marafuto. Dav. 集まり. Mos. (*marabuto* とも言う) 祭り, 祝宴 (日本語の *marauto* (マラフト「客」) から)

Marafuto-noka. Mos. 星座の名.

Marakhtō (marakhtū). (名) ご馳走すること. (動) ご馳走する, 日本語の単語.

— *ki ájnu*, ご馳走をする祝宴の主人.

— *nye ájnu.* 客 (単数), 客 (複数).

Márye, あるいは *mari.* (名) 鯨やカラフトマスを獲る道具. (形) 灰色の.

Maryep. Mos. (マレプ), 魚を獲るための熊手状の竿.

Maryeyeu. Mos. (マレウマレウ), 蝶, 蛾.

Máryekh, および *maryekhþō,* ⇨ *imáryekh, imáryekhþō.*

3630 *Marro.* Kl. Mats. 妻.

Maruaj. Kr. 赤い葉をもつ小さい昆布.

(23) 注 18 を参照。

Масà. Гл. открывать (ротъ), развернуть (въ противоположность *кочубу*). *Ка* —, развернуть веревку, распялить (*цись* —, распялить новую лодку).

— *сйттоко*, большая чашка для саки (изъ дерева *мáса*), Японской работы; Японскія кадучечки черныя покрыты лакомъ.

Масáку. С. собственное женское имя.

Мáсара. С. песчаный валъ у морскаго берега (напр. въ *Кусунаѣ*), кошка.

Масарка. Кл. Кам. холмъ.

Масáса. Гл. распяливать, расширять (губы раны).
Дав. открывать, разводить пальцы.

Масáске. Гл. треснуть, раздвоиться (о раковинѣ на огнѣ).

Масáхсу. С. склонъ *мáсара* къ морю (часто въ видѣ обрыва).

3640. *Масацукуни.* Мос. листья пихты.

Масашиттоко. Мос. винная бочка.

Масике. Мос. названіе мѣста на островѣ Мацмаѣ.

Масикинно. Мос. чрезмѣрно, въ высокой степени, весьма.

Мáскино, или *маскинъ*, довольно, очень. — *пѣрика*, довольно хорошо. — *порóно икучики венз*, пить очень много—худо.

Мáскинь (сокр. *мáскино*), очень сильно. — *унбѣки венз*, любить драку—худо, драться очень много—не хорошо.

— *хáцико*, очень малый,—о. Син. *зоске*.

Масло иканфъ. Дав. чайка, птица; по Пф. должно быть *масииканфъ*.

Массакари. Кл. Мац. Брот. топоръ.

Массенауси. Геогр. Шм. мысъ въ губѣ d' Estaing.

3650. *Масшаку.* Мос. (ウヤシツマ), вдовецъ; сокр. вмѣсто *маи-шаку*, безъ женщины.

Мась. С. чайка. Син. *игáйе*. — *тэхкүфъ*, крыло (крылья) чайки.

Мата, сокращеніе *матайтá*, зима; зимній. Фюр. зима. Мос. (*мата* или *мада*), зима.

Мата-анъ. Кл. Кам. (*mátáän*), зима.

Masã. (動) (口を) 開ける, 広げる (*kochábu* の反対) *Ka*—, 縄を伸ばす, 伸ばして
ぴんと張る (*tsis'*—, *распять новую лодку* 新しい舟を広げる⁽²⁴⁾).

— *síntoko*, 大きな酒盃 (*máasa* という木で出来た), 日本製; 日本の漆塗りの黒い小さな桶.

Masáku. (名) 女性の名.

Másara. (名) 海岸の砂丘 (たとえば, *Kusunaj* (*Кусунай*) の), 猫.

Masarka. Kl. Kam. 丘.

Masása. (動) 引き伸ばす, (傷口を) 広げる. *Dav*. 開く, 手のひらを左右に伸ばす.

Masáskye. (動) はぜる, 二つに分かれる (火の上の貝について).

Masákhsu. (名) 海に面した *másara* の斜面 (しばしば断崖の形で).

3640 *Masatsikuni*. Mos. モミ (トドマツ) の葉.

Masashintoko. Mos. 酒樽.

Masikye. Mos. マツマイ (*Matsmaj*, *Мацмай*) 島にある地名.

Masikinno. Mos. あまりに, 高度に, はなはだ.

Máskino, あるいは *máskin'*, かなり, とても. — *píríka*, かなり良い. — *poróno ikuchiki vyen*, かなりたくさん (ひどく) 飲む.

Máskin' (*máskino* の省略形), とても強く. — *ukójki vyen*, けんかを好むのは悪いことだ, けんか三昧は良くないことだ.

— *khátsiko*, とても小さい, とても少ない (同) *éoskye*.

Maslo tskapf. *Dav*. カモメ. 鳥; *Pf* によると, *masitskapf* ~でなければならない.

Massakari. Kl. Mats. Brot. 斧.

Massyenausi. (地 Shm) デスタン (*d'Estaing*) 湾の岬.

3650 *Masshaku*. Mos. (マツシャク), 男やもめ; *matsi-shaku* 「妻のない」~の代わりの省略形,

Mas'. (名) カモメ. (同) *igájye*. — *tekküf*, カモメの翼 (単数), 翼 (複数).

Mata, *matájta* 「冬; 冬の」の省略形, *Fyur*. 冬. Mos. (*mata* あるいは *mada*), 冬.

Mata-an, Kl. Kam. (*mâtään*), 冬.

(24) 原文からの直訳。

Матайпу.

— 164 —

Матуки.

- Матайпу*. С. собственное мужское имя.
Мата-ношке. Мос. середина зимы.
Матайтта. С. зима.
Матакембэйки. С. ловля соболей въ зимнее время (посредствомъ *шоро*).
Матана. С. зимнее время, зима (букв. зимній годъ).
 Мос. будущая зима. *Матанна*. Дав. будущемою зимою.
Мати. Ланг. Мац. Юж. Сах. жена.
 3660. *Матикаджи*. П. М. дѣва, дѣвица.
Матмай. Кр. 23-й Курильскій островъ (22-й по счету Миллера).
Матне. Мос. самка; женскій (子ツㇿ).
 — *бо*. Мос. дочь.
 — *бомто*. Ланг. Кур. Кл. Кам. дочь.
 — *гуру*. Мос. дѣвица, дѣвочка.
 — *циканъ*. Мос. птица самка, курица.
Матнеппэ. Мос. морской бобръ-самка.
Матни. Мос. самка; женскій (иначе *матне*) (ニツㇿ).
 — *бу*. Дав. дѣвица, см. *махне-по*.
 — *ида*. Дав. сука. Н: *мах-сета* (сокр. *махне-сета*).
 — *гуру*. Дав. дѣвочка. Фр. иск., озн: женскаго поля человекъ.
 — *хуууюкфъ*. Дав. медвѣдица.
 3670. *Матнуби*. Кл. Сах. дѣвица.
Мато. Мос. маленькій, молодой (въ крит. только предположеніе, основанное на слѣд. словѣ).
 — *ибе*. Мос. молодой бобръ.
Матомай. Геогр. Мос. Матсмай (Яп. Мацумай), названіе города Мацумая.
Матоманай. Анско-Японское селеніе при рѣчкѣ того же имени въ 26 верстахъ къ югу отъ Мануи, у Шм. *Матумонай*.
Маттигугуру. Кл. Сах. худощавость.
Маттунай. Геогр. Шм. рѣка къ сѣверу отъ Макувѣ-котана.
Мату. Дав. мѣлко. Кл. Сах. малый. Дав. въ Нѣм. малый.
Матуки. Мос. спичка для намазыванія масла.

Matajnu. (名) 男性の名。

Mata-noshkye. Mos. 冬の中頃。

Matájta. (名) 冬。

Matakymójki. (名) 冬季のクロテンの捕獲 (*échoro* による)。

Mátapa. (名) 冬季, 冬 (字義通りは, 冬の年)。Mos. 今度の冬。 *Matappa.* Dav. 今度の冬に。

Mati. Lang. Mats. S. Sakh. 妻。

3660 *Matiyekadzhi.* P. M. 処女, 乙女。

Matmaj. Kr. 23 番目のクリルの島 (ミッレルの計算では 22 番目)。

Matnye. Mos. 雌; 女性の (マツ子)。

— *bo.* Mos. 娘。

— *bompo.* Lang. Kur. Kl. Kam. 娘。

— *guru.* Mos. 乙女, 娘。

— *tsikap.* Mos. 鳥の雌, 鶏。

Matnyep. Mos. ラッコの雌。

Matni. Mos. 雌; 女性の (*matnye* とも言う) (マツニ)。

— *bu.* Dav. 乙女, ⇨ *makhnye-po.*

— *gida.* Dav. 雌犬, N⁽²⁵⁾: *makh-syeta* (*makhnye-syeta* の省略形)。

— *guru.* Dav. 娘。Fr. 元来「女性」を意味する⁽²⁶⁾。

— *khuguyukf.* Dav. 雌熊。

3670 *Matnubi.* Kl. Sakh. 乙女。

Mato. Mos. 小さい, 若い (v krit.⁽²⁷⁾ 次にくる語に基づく単なる推定でしかない)

— *ibye.* Mos. 若いビーバー。

Matomaj. (地) Mos. Matsmaj (日本語ではマツマイ (Matsumaj, Мацумай), マツマイの町の呼び名。

Matomanáj. マヌヤ (Мануя, Мануя) の南方 26 露里にあるアイヌと日本人の村 (同名の川の近くにある), Shm. では *Matumonaj.*

Mattiguguru. Kl. Sakh. やせていること。

Mattunaj. (地 Shm) マクン・コタン (Makun-kotan, Макунь-котанъ) の北方の川。

Matu. Dav. 小さく, Kl. Sakh. 小さい, Dav. Nem⁽²⁸⁾. 小さい。

Matuki. Mos. 油を塗るための先の細い棒。

(25) 不明

(26) 原文では, иск., озн. と記載されている。おそらく, исконно, означает の省略であろうと考え, 訳出した。

(27) 注 20 を参照。

(28) 拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典(12)』北海学園大学学術論集第 155 号 2013 年, p.153 を参照。

Матуку.

— 165 —

Маутой.

- Матуку*. Мос. вопіять, стонать, сѣтовать.
3680. *Мату́мере-корѳе*. С. пшмель.
- Мату́мери*. С. рукавица. Дав. рукавицы. Кл. Сах. перчатка, часть рукавицы назначенная для 4 пальцевъ (безъ большаго).
- Матцышаккуру* Дав. холостой.
- Матчанна*. Мос. (ナンヤチツマ), каракатица.
- Матъ*. Кл. Кам. дѣвица, женщина.
- Матѣчаро*. С. зимняя ловушка для соболей (въ лѣсу).
- Ма́у*. С. сила, крѣпость, духъ, наитіе. Мос. шиповникъ, дикая роза.
- *гакпъ*. Кл. Сах. малый. — *гакфу*. Дав. въ Нѣм. меньше. Н: по Пф. *ндочаку*, еще не мелко.
- *е*. Мос. крѣпость, сила, могущество.
- *ѣтуй* (*мавѣтуй*). Гл. умирать (о человѣкѣ).
- *корд*, крѣпкій (о водкѣ).
3690. — *ни*. С. шиповникъ. Лапер. (mahouni), розовый кустъ натуральный.
- *нинъ*. С. обморокъ.
- *рокари* (*Маврѣкари*). С. собственное мужское имя.
- *сатъ*. Прил. слабый, некрѣпкій (о винѣ).
- *со* (*мавсо*, *мавсу*). С. позѣвота. Гл. зѣвать.
- *сурд*. Гл. свистать.
- *тэпд*. С. лепестокъ шиповника, цвѣтокъ шиповника.
- Ма́ука*. Геогр. Аниско-Японское селеніе (иначе *Энтрумомо*, или *Тундд*) въ 107 верстахъ къ югу отъ Кусуна. 47° 5' С. Ш.
- Мауки*. Дав. востокъ, см. *чуткаи*.
- Маукуси*. Мос. (ルクウマ), проникать, проходить, имѣть сообщеніе, сношеніе.
3700. — *ни*. Мос. названіе растенія, родъ магноліи.
- Мауникаопъ*. Мос. названіе растенія.
- Маусику*. Мос. пробуждаться, просыпаться, протрезвляться.
- Ма́утачуфъ*. С. сентябрь.
- Маутой*. Мос. названіе растенія.

- Matuku.* Mos. 大声で叫ぶ, うなる, 嘆く.
- 3680 *Matúmyerye-korópye.* (名) マルハナバチ.
Matúmyeri. (名) ミトン (単数). Dav. ミトン (複数). Kl. Sakh. 手袋 (単数), 4
本指が入るミトンの部分 (親指はなし).
Mattsyshakkuru. Dav. 独身の.
Matchanna. Mos. (マツチヤンナ), コウイカ.
Mat. Kl. Kam. 乙女, 女性.
Matécharo. (名) クロテン用の冬の罌 (森の中の).
Máu. (名) 力, 強さ, 度胸, 啓示. Mos. ヨーロッパノイバラ, 野バラ.
— *gakp.* Kl. Sakh. 小さい. — *gakfu.* Dav. Nem⁽²⁹⁾. より小さい. N⁽³⁰⁾: Pf によ
ると, *nâochaku*, まだ細かくない.
— *ye.* Mos. 強さ, 力, 権勢.
— *yétuj.* (*mavyétuj.*) (動) 死にそうだ (人について).
— *korô,* 強い (酒について).
- 3690 — *ni.* (名) ヨーロッパノイバラ. Lapyer. (*mahouni*), 天然のバラの灌木.
— *nin.* (名) 気絶.
— *rokari* (*Mavr^uo-kari.*) (名) 男性の名.
— *sakh.* (形) 弱い, 強くない (酒について).
— *so* (*mávso, mávsu.*) (名) あくび. (動) あくびをする.
— *surã.* (動) 口笛をふく.
— *tepã.* (名) ヨーロッパノイバラの花びら, ヨーロッパノイバラの花.
Máuka. (地) クスナイ (Kusunaj, Кусунай) の南方 107 露里のアイヌと日本人の村
(*Entrungomo* とも *Tunäj* とも言う). 北緯 47 度 5 分.
Mauki. Dav. 東, ⇨ *chupkagi.*
Maukusi. Mos. (マウクシ), 浸透する, 通る, つながっている, 関係がある.
- 3700 — *ni.* Mos. 植物の名, モクレンの一種.
Maunikaop. Mos. 植物の名.
Mausiku. Mos. (眠りから) 覚める, 目が覚める, 酔いが醒める.
Máutachuf. (名) 9 月.
Mautoj. Mos. 植物の名.

(29) 拙訳『アイヌ語・ロシア語辞典(1)』北海学園大学学園論集第 155 号 2013 年, p.153 参照。

(30) 不明

Маушібкору.

— 166 —

Мацире.

Маушібкору. Мос. (ㄴ ㄱ | ㅛ ㄷ ㅞ), зѣвота; зѣ-
вать.

Махъ (*мах*), сокр. *махне*, женскій; самка (въ слож-
ныхъ).

— *коро*. Гл. жениться.

— *куру*. С. мягкія части (мясо) безъ шкуры и
костей.

— *не* (или *майна*), женскій; самка (въ сложныхъ),
влагалищный листъ въ растеніяхъ, см. *окаю*.

— *не кинд*. С. родъ борчовки; трава безъ цвѣт-
ковъ и сѣмени; влагалищныя листья растеній,
см. *окаю*.

3710. — *неку*. С. женщина, иначе *мактэку*.

— *ну*. Гл. жениться. *Квани махму хеманд*, я же-
нился.

— *на*, см. *йка*.

— *но*. С. дочь.

— *сахъ*. Прил. холостой, пеженатый.

— *сета*. С. сука.

— *та*, къ лѣсу, отъ берега, см. *пйсьта*. *Махта
анъ тише охта окай*, жить въ дому, паходя-
щемся въ лѣсу.

Маценебу. Дав. дочь. Ланг. Юж. Сах.

Маци, или *мачи*, въ сокр. *махъ*. С. жена. Дав. ба-
ба, жена. Кл. Сах. жена, женщина. Мос.
женщина, жена, замужняя женщина.

— *бо*. Мос. дочь.

3720. — *ка*. С. жена, женщина (Руссизмъ).

— *каруку*. Мос. дочь брата или сестры, тетка,
двоюродная сестра.

— *корд*, жениться; женатый (Японизмъ).

— *кору*. Мос. женатый.

— *небо*. Мос. дочь.

— *не те каци*. Мос. молодая женщина.

— *некоро*, жениться.

— *риваки корд*, или лучше *умацириваки корд*,
двоюродныя сестры.

— *шаку*. Мос. вдовецъ.

Мацире. Ланер. названіе, которос они даютъ нашему
ножу съ полцами.

Maushiōkoru. Mos. (マウシヨーコル), あくび; あくびをする。

Makh (makh), mākhn̄ye の省略形, 女性の; 雌 (複合語の中で)。

— *koro.* (動) 結婚する。

— *kuru.* (名) 皮や骨のない柔らかい部分 (肉)。

— *nye* (あるいは *mājnye*), 女性の; 雌 (複合語の中で), 植物の葉鞘, ⇒ *ōgkayu*

— *nye kinā.* (名) борчковка の一種; 花も種もない草; 植物の葉鞘, ⇒ *ōkhkayu.*

3710 — *nyekū.* (名) 女性, *makhtekū* とも言う

— *nu.* (動) 結婚する。 *Kvani mākhn̄u khyemakā*, 私は結婚した (男性)。

— *pa,* ⇒ *ijka.*

— *po.* (名) 娘。

— *sakh.* (形) (男が) 未婚の, (男が) 独身の。

— *syeta.* (名) 雌犬。

— *ta,* 森の方へ, 岸から, ⇒ *pīs'ta. Mākhta an tishyē okhtā okāj*, 森にある家に住む。

Matsyenyebu. Dav. 娘。 Lang. S. Sakh.

Mātsi, あるいは *māchi*, 省略形は *makh.* (名) 妻。 Dav. 女房, 妻。 Kl. Sakh. 妻, 女性。 Mos. 女性, 妻, 結婚した女性。

— *bo.* Mos. 娘。

3720 — *ka.* (名) 妻, 女性 (ロシア語風の語法)

— *karuku.* Mos. 姪, おば, 従姉妹 (いここ)。

— *korō,* 結婚する; 結婚している (日本語風の語法)。

— *koru.* Mos. 結婚している。

— *nyebo.* Mos. 娘。

— *nye gye katsi.* Mos. 若い女性。

— *nyekoro,* 結婚する。

— *rivāki korō,* あるいは, より良くは *umatsirivāki korō*, 従姉妹 (いここ) たち。

— *shaku.* Mos. 男やもめ。

Matsiryē. Lapyer. われわれの鞘つきのナイフにアイヌがつけた名。

3730. *Мациреница*, или *макири*. Лапер. маленькій пожъ съ ножнами.
Мацяя. Мос. домикъ, лавка.
Мацяянтоно. Мос. надзиратель улицы; кажется, произошло изъ Яп. словъ *маци*, улица, *я*, домъ и *тоно*, господишь.
Мацжуръ. Дав. жепатый. Кл. Сах. мужъ.
Мацни цкапфъ неватори. Дав. курица. Н. *махне циканъ*, птица самка и *нватори*, пѣтухъ.
Мацпу. Дав. дочь. Ланг. Юж. Сах. Кл. Сах.
Мацпунау. Мос. первый изъ двѣнадцати циглическихъ знаковъ.
Мацунки. Мос. блюдо съ кушачьемъ.
Мацъ. Ланг. Юж. Сах. жена.
Мацъ шакпи. Дав. вдовецъ.
Мѣчи, см. *мѣци*.
 — *риваки*. С. двоюродная сестра,—ня сестры.
Мѣчири. С. рана, надрѣзы на губахъ при крашеніи ихъ (смотри *синуд* и *унуд*).
 — *кард*. Гл. ранить, оцарапать.
 — *корд*, раненый (*айну*).
Мѣчиръ. Кр. ипатки (птица).
3740. *Мачта*. Кл. Мац. зима.
Маша. Мос. (マシ), названіе дерева изъ рода *ligustrum* (отъ Яп. *масаки*); обрубленный (обтесанный) древесный стволъ (отъ Яп. *маса*).
Машаучу. Кр. Геогр. 11-й Курильскій островъ (10-й по счету Миллера).
Маши. Мос. морская чайка (マシ). Лапер. (*maschi*), морская чайка, лапчатонная птица морскихъ береговъ.
Машитанбе. Мос. каракатица.
Машкино понъ. Дав. мало. Кл. Сах. *Машкино понъ*, мало.
Маяйгусъ. Дав. полуди.
Маяйги, *маяйги*. Дав. пупырышекъ (*маяйги*), зудъ (*маяйги*). *Маяйги*. Мос. чесотка или чесоточная сыпь (и *маяйке*).
 — *усъ*. Мос. одержимый чесоткою.
Маяйгусъ. Дав. бородавка. Н: *маяйкеусъ*, чесоточный, съ зудомъ, или *маяйкеуизъ*. Мос.

3730 *Matsiryenitsi*, あるいは *makiri*. Lapyer. 鞘つきの小さなナイフ.

Matsiya. Mos. 小さな家, 小さな店.

Matsiyantono. Mos. 街の監視人; 日本語の単語 *matsi* 「街」, *ya* 「家」 および *tono* 「旦那」から生じたと思われる.

Matskur'. Dav. 結婚している. Kl. Sakh. 夫.

Matsni tsikap' nevatori. Dav. 雌鶏 (ニワトリ). N⁽³¹⁾. *makhnye tsikap* 「雌の鳥」と *nivatori* 「雄鶏」.

Matspu. Dav. 娘. Lang. S. Sakh. Kl. Sakh.

Matsunau. Mos. 十二支の1番目.

Matsunki. Mos. 料理がのった皿.

Mats. Lang. S. Sakh. 妻.

Mats shakpi. Dav. 男やもめ.

Máchi, ⇒ *mátsi*.

— *rivaki*. (名) 従姉妹, 従姉妹たち.

Máchiri. (名) 傷, 唇を染めるときの切傷 (⇒ *sinuyè* および *unuyè*).

— *karã*, (動) 傷をつける, ひっかいて傷をつける.

— *korõ*, 傷ついた (*ájnu* 「人」).

Máchir. Kr. ツノメドリ (複数) (鳥).

3740 *Machta*. Kl. Mats. 冬.

Masha. Mos. (マシヤ), ノボタノキ属の一種の木の名前 (日本語の *masaki* から); 切り落とされた (削って平らにされた) 木の幹 (日本語の *masa* から).

Mashauchu. Kr. (地) 11番目のクリルの島 (ミッレルの計算では10番目).

Mashi, Mos. 海のカモメ⁽³²⁾ (マシ). Lapyer. (*machi*), 海のカモメ, 海岸にいる水かきのある鳥.

Mashitanbye. Mos. コウイカ.

Mashkino pon'. Dav. 少ない, ほとんどない. Kl. Sakh. *Mashkino pon*, 少ない, ほとんどない.

Mayagijs. Dav. 長期にわたる発疹, かさぶた.

Mayaigi, *mayajgi*. Dav. 鳥肌 (*mayajgi*), ひどい痒み (*mayajgi*). *Mayajgi*. Mos. 疥癬あるいは疥癬の発疹 (*mayajkye* とも言う).

— *us*. Mos. 疥癬にかかった〜.

Mayajgijs. Dav. いぼ. N⁽³³⁾: *mayajkyeus*, 疥癬の~, ひどい痒みのある~, *mayajkyeush* とも言う. Mos.

(31) 不明

(32) 原文からの直訳。ホンケワタガモ, オオケワタガモのことか?

(33) 不明

- Маййки*. Гл. зудѣть, чесаться.
 — *аракд*. С. чесотка.
3750. *Млачъ*. Геогр. деревня Гиляцкая къ сѣверу отъ п. Дуй, или *Мирачъ*. Гленъ.
Мею. Дав. кошка.
Мейюмъ. С. венная пазухи (у рыбъ близъ спины) (съ кровью), венный протокъ (лежитъ у позвоночнаго столба).
Меи. Мос. холодный; холодъ.
 — *кору*. Мос. холодный, съ холодомъ.
 — *кору котану*. Дав. холодный климатъ.
Мейанъ. Пф. морозъ, иначе *мианъ*,—это холодно (отъ *меи*, холодный); въ критикѣ.
Мекд. С. котъ, кошка.
Меманъ. Гл. остудить (супъ, чай). Син. *тѹсара* и *рѹббусъ-кара*.
Мембиру. Дав. чеснокъ (отъ Яп. *мебиру*).
Мему. Мос. старое русло рѣки.
3760. *Мемукъ*. Мос. заступающій чье либо мѣсто, занимающій мѣсто другаго.
Мемъ. Кр. рѣчка. Ланг. Кам. рѣчка.
Менакесънай. Геогр. рѣчка впадающая въ большое Тунайчинское озеро.
Менако. Брот. жепщина.
Менануфъ. Геогр. мысъ (Левештерпа) и Аннское селеніе въ 211 верстахъ къ югу отъ Мануи, или *Менапуци*. Гл.
Мендъс. С. вѣтеръ производящій прибой, сѣверо-сѣверо-восточный (въ Ченухнаѣ *кой порд*), юговосточный вѣтеръ для Тобучи.
Менаши. Мос. четвертый изъ 12 циклическихъ знаковъ, хребетъ *Менаши*, востокъ, сѣверовостокъ.
 — *гуру*. Мос. восточный Айнъ (букв. чело-вѣкъ хребта *Менаши*).
Менашиунъ. Мос. восточный (по Пф. *унъ* здѣсь—знакъ родит. падежа).
 — *гуру*. Мос. восточный(е) Айнъ(и).—*Менашиунъ-гуру тане-бо юккѣ ашиуру аши ирека анна*, восточные Аины сей разъ сильно собрались и сдѣлали нападеніе.

- Mayáiki*. (動) むず痒さを感じる, 痒い.
— *arakā*. (名) 疥癬.
- 3750 *Mgāch*. (地) ドゥーイ (Duj, Дуй) 哨所の北方のギリヤークの村, *Mgrach* とも言う。
Glyen.
Myego. Dav. 猫.
Myegyūm. (名) 静脈洞 (魚では背中の近く) (血が流れている), 静脈管 (脊柱にある).
Myei. Mos. 寒い; 寒さ.
— *koru*. Mos. 寒い, 寒さをともなった.
— *koru kotanu*. Dav. 寒い気候.
Myejan. Pf. 厳寒, *mian* とも言う, — 寒い (*myei* 「寒い」から); v *kritikye*.⁽³⁴⁾
Myekō. (名) 雄猫, 猫.
Myemān. (動) 冷ます (スープ, お茶を). (同) *túvara* および *rúbbus'-karā*.
Myembiro. Dav. ニンニク (日本語の *myebiru* から).
Myemu. Mos. 古い河床.
- 3760 *Myemukye*. Mos. 誰かの代わりを務めている~, 他の人の職に就いている~.
Myem. Kr. 小川. Lang. Kam. 川.
Myenakyes'nāj. (地) 大トゥナイチャ (Tunajcha, Тунайча) 湖に注ぐ川.
Myenako. Brot. 女性.
Myenāpuf. (地) マヌヤ (Manuya, Мануя) の南方 211 露里の岬 (リエヴェンシュテルン) およびアイヌの村, *Myenaputsi* とも言う. Gl.⁽³⁵⁾
Myenās'. (名) 寄せ波を起こす風, 北北東の風 (チェプフナイ (Чепухнай) では *koj porō*), トブチ (Tobuchi, Тобучи) では南東の風.
Myenashi. Mos. 十二支の 4 番目, メナシ (Myenashi, Менаши) 山脈, 「東, 北東」の意味.
— *guru*. Mos. 東のアイヌ (字義通りは, メナシ山脈の人).
Myenashiun. Mos. 東の (Pf によると, *un* はここでは生格のしるし).
— *guru*. Mos. 東のアイヌ (単数・複数). — *Myenashiun-guru tanye-bo yupkye ashiuru ashi iryeka anna*, 東のアイヌたちが今日結集して, 襲撃をした.

(34) 注 21 参照。

(35) おそらく, Глен のことであろう。